# ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ

COM(94) 38 τελικό
Βρυξέλλες, 23.02.1994
94/0034 (CNS)

Πρόταση
**ΟΔΗΓΙΑΣ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ**

περί λεπτομερών κανόνων άσκησης του δικαιώματος του εκλέγειν και του εκλέγεσθαι κατά τις δημοτικές και κοινοτικές εκλογές από τους πολίτες της Ένωσης που κατοικούν σε κράτος μέλος του οποίου δεν είναι υπήκοοι

---

(υποβληθείσα από την Επιτροπή)

Πίνακας περιεχομένων

**ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ**

**I. Γενικές παρατηρήσεις**

**I. Φύση και έκταση του προβλήματος**

1. Τα στατιστικά στοιχεία
2. Οι οργανισμοί τοπικής αυτοδιοίκησης των κρατών μελών
3. Η κατάσταση από νομικής απόψεως

**II. Ιστορικό**

**III. Το άρθρο 8Β, παράγραφος 1, της συνθήκης.**

1. Οι γενικοί κανόνες
α) Ρύθμιση γενικού χαρακτήρα
β) Η αρχή της ισότητας
γ) Η ελευθερία επιλογής του κράτους ψηφοφορίας
δ) Οι προϋποθέσεις της ιδιότητας του πολίτη και της κατοικίας
ε) Οι σχετικές δημοτικές και κοινοτικές εκλογές

2. Οι παρεκκλίσεις

**IV. Επικουρικότητα και αναλογικότητα**

**Β. Σχολιασμός των άρθρων**

Άρθρο 1: Αντικείμενο της οδηγίας
Άρθρο 2: Ορισμοί
Άρθρο 3: Δικαίωμα του εκλέγειν και εκλέγεσθαι
Άρθρο 4: Κατοικία
Άρθρο 5: Κώλυμα εκλογιμότητας
Άρθρο 6: Ασυμβίβαστο
Άρθρο 7: Αίτηση εγγραφής, υποχρεωτική ψήφος
Άρθρο 8: Τυπικές προϋποθέσεις για την άσκηση του δικαιώματος του εκλέγειν
Άρθρο 9: Τυπικές προϋποθέσεις για την άσκηση του δικαιώματος του εκλέγεσθαι
Άρθρο 10: Ένδικα μέσα
Άρθρο 11: Πληροφόρηση των εκλογέων
Άρθρο 12: Παρεκκλίσεις
Άρθρο 13: Κεκτημένα δικαιώματα

**ΚΕΙΜΕΝΟ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ ΟΔΗΓΙΑΣ**

## ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ

### Α. Γενικές παρατηρήσεις

#### 1. Φύση και έκταση του προβλήματος

1. Τα στατιστικά στοιχεία

Σήμερα 5 περίπου εκατ. πολίτες της Ενωσης διαμένουν σε κράτη μέλη των οποίων δεν είναι υπήκοοι.

Περίπου 130.000 Βέλγοι, 40.000 Δανοί, 290.000 Γερμανοί, 360.000 Ελληνες, 470.000 Ισπανοί, 300.000 Γάλλοι, 630.000 Ιρλανδοί, 1,2 εκατ. Ιταλοί, 11.000 Λουξεμβουργιανοί, 240.000 Ολλανδοί, 840.000 Πορτογάλοι και 400.000 Βρετανοί είναι εγκατεστημένοι σε άλλα κράτη μέλη.

Ο αριθμός των Ευρωπαίων πολιτών που διαμένουν σε κράτος μέλος του οποίου δεν είναι υπήκοοι ανέρχεται περίπου σε 541.000 στο Βέλγιο, 27.000 στη Δανία, 1.3 εκατ. στη Γερμανία, 50.000 στην Ελλάδα, 240.000 στην Ισπανία, 1,3 εκατ. στη Γαλλία, 62.000 στην Ιρλανδία, 150.000 στην Ιταλία, 105.000 στο Λουξεμβούργο, 163.000 στις Κάτω Χώρες, 29.000 στην Πορτογαλία και περίπου 880.000 στο Ηνωμένο Βασίλειο(1).

Περίπου 4 εκατ. από τους πολίτες αυτούς δεν μπορούν να ασκήσουν το δικαίωμα του εκλέγειν και εκλέγεσθαι στο κράτος μέλος που διαμένουν εάν δεν έχουν την ιθαγένεια του εν λόγω κράτους. Αλλα 2,6 εκατ. χάνουν το δικαίωμα αυτό στο κράτος μέλος προέλευσής τους και μόνον λόγω του γεγονότος ότι διαμένουν σε άλλο κράτος μέλος. Περίπου 1,6 εκατ. πολίτες της Ενωσης είναι υποχρεωμένοι να μετακινηθούν αυτοπροσώπως στο κράτος μέλος προέλευσής τους για να ψηφίσουν στις δημοτικές εκλογές.

2. Οργανισμοί τοπικής αυτοδιοίκησης

α) Χωρίς να χρειάζεται να υπεισέλθει κανείς σε λεπτομέρειες είναι δυνατόν να εντοπιστούν ορισμένα στοιχεία, τα οποία χαρακτηρίζουν σε κάθε κράτος μέλος την τοπική αυτοδιοίκηση :(2)

- η ύπαρξη δικής τους εδαφικής επικράτειας, την οποία πολύ συχνά μοιράζονται με το κράτος του οποίου αποτελούν διοικητική υποδιαίρεση,
- η αναγνώριση ορισμένου βαθμού αυτονομίας(3) από το Σύνταγμα ή το νόμο, είτε μέσω γενικής ρήτρας περί αρμοδιότητας είτε με μεταβίβαση ειδικών αρμοδιοτήτων· σε πολλά κράτη μέλη η τοπική αυτοδιοίκηση δεν ασκεί μόνον αρμοδιότητες που ανήκουν στην ίδια αλλά, στο πλαίσιο της συντρέχουσας αρμοδιότητας, και αρμοδιότητες που ανήκουν στο κράτος.
- η ύπαρξη ενός δημοτικού ή κοινοτικού συμβουλίου που έχει εκλεγεί με άμεση και καθολική ψηφοφορία.

---

(1) βλ. EUROSTAT, Στατιστικές πληθυσμού 1992.
(2) βλ. Alain Delcamp, Les institutions locales en Europe, Paris 1990, σ. 41.
(3) πρβλ. ενδεικτικά, το άρθρο 3 του Ευρωπαϊκού Χάρτη για την Τοπική Αυτονομία του Συμβουλίου της Ευρώπης του 1985.

. ορισμένο βαθμό νομικής προστασίας, στο προβλεπόμενο από τη νομοθεσία κατώτατο όριο, και εποπτείας του κράτους[4]. Συχνότερα ο νόμος ορίζει τους κανόνες σύνθεσης των οργάνων τους και τις λεπτομέρειες διορισμού των μελών τους, τις αρμοδιότητές τους και τους οικονομικούς πόρους για την άσκησή τους καθώς και τις λεπτομέρειες ενδεχόμενης εποπτείας.

β) Είναι, εξάλλου, δυνατόν αυτοί οι οργανισμοί τοπικής αυτοδιοίκησης να ταξινομηθούν ανάλογα με την θέση τους στην πολιτικο-διοικητική οργάνωση κάθε κράτους μέλους. Μπορεί να γίνει σχετικά διάκριση μεταξύ κύριων οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης και εξαρτώμενων οργάνων τοπικής αυτοδιοίκησης·

αα) οι κύριοι οργανισμοί τοπικής αυτοδιοίκησης είναι οι αρχές που βρίσκονται πλησιέστερα στον πολίτη. Έχουν, είτε βάσει του Συντάγματος είτε βάσει νόμου, κάποιο βαθμό αυτοτέλειας και είναι επιφορτισμένοι με το κύριο βάρος της τοπικής αυτοδιοίκησης. Οι οργανισμοί αυτοί έχουν δικά τους εδαφικά όρια, δικούς τους δημοκρατικούς θεσμούς και δικές τους διοικητικές υπηρεσίες.

Πρόκειται για τους ακόλουθους διοικητικούς φορείς : Βέλγιο: commune/gemeente/Gemeinde· Δανία: primaerkommune, amtskommune· Γερμανία: Gemeinde, Kreise· Ελλάδα: κοινότητα, δήμος· Ισπανία: municipio· Γαλλία και Λουξεμβούργο: commune· Ιταλία: comune· Κάτω Χώρες: gemeente· Πορτογαλία: conselhos ή municipios· πρόκειται ακόμη για τις counties, county boroughs, urban districts, non-county-boroughs και towns στην Ιρλανδία, στο Ηνωμένο Βασίλειο για τα counties, τα districts, τα metropolitan districts, τα London boroughs και στη Σκωτία τις περιφέρειες και τις Island authorities.

Τόσο ο αριθμός όσο και το μέγεθος των κύριων οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης ποικίλλει εξαιρετικά από το ένα κράτος μέλος στο άλλο:

(4) πρβλ. χάριν παραδείγματος, τα άρθρα 8 και 11 του Ευρωπαϊκού Χάρτη της Τοπικής Αυτονομίας.

**Πίνακας 1 : Αριθμός και μέγεθος των κοινοτήτων[5]**

| Κράτος μέλος | Αριθμός | Μέσος όρος μεγέθους | Κατώτατο | Ανώτατο |
|---|---|---|---|---|
| Βέλγιο | 589 | 16.890 | 2.500 (5 %) | 470.000 |
| Δανία | 276 | 18.600 | | 503.000 |
| Γερμανία[6] | 8.592 | 7.050 | | 2.068.300 |
| Ελλάδα | 5.761 | 1.740 | < 500 (53 %) | 885.730 |
| Ισπανία | 8.150 | 4.780 | < 500 (60 %) | 3.100.500 |
| Γαλλία | 36.600 | 1.580 | < 500 (61 %) | 2.152.000 |
| Ιρλανδία | 88 | 39.750 | | 502.700 |
| Ιταλία | 8.000 | 7.190 | < 1000 (22 %) | 2.816.400 |
| Λουξεμβούργο | 118 | 3.200 | | 74.400 |
| Κάτω Χώρες | 700 | 21.270 | < 5000 (10 %) | 700.000 |
| Πορτογαλία | 305 | 33.890 | | 829.600 |
| Ηνωμένο Βασίλειο | 444 | 129.040 | < 75.000 | 810.000 |

5 βλ. Jacques Ziller, Administrations comparees, Les systemes politico-administratifs de l'Europe de Douze, Paris 1993, σελ.180
6 Πρόκειται για αριθμητικό στοιχείο προ της ένωσης της Γερμανίας

Πίνακας 2 : Σύγκριση αριθμού και μεγέθους των κοινοτήτων (κάτοικοι) (7)

| Κράτος μέλος | Πληθυσμός | > 10.000 κάτοικοι | | 1000 – 10.000 κατ. | | < 1000 κατ | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|
| | | % | Αριθμός | % | Αριθμός | % | Αριθμός |
| B | 9.000.000 | 51,0 | 303 | 49 | 286 | - | - |
| DK | 5.000.000 | 18,5 | 45 | 82,5 | 227 | 1,0 | 3 |
| D | 80.000.000 | 13,1 | 1.105 | 50 | 4.250 | 38,9 | 3.145 |
| EL | 11.000.000 | 1,5 | 91 | 18,5 | 1.114 | 80,0 | 4.817 |
| E | 38.000.000 | 6,7 | 547 | 33 | 2.689 | 60,3 | 4.914 |
| F | 57.000.000 | 2,3 | 765 | 19,3 | 6.886 | 78,4 | 28.782 |
| IRL | 3.000.000 | 3,8 | 21 | 30,6 | 171 | 65,6 | 558 |
| I | 56.000.000 | 16,0 | 1.292 | 62,0 | 5.006 | 22,0 | 1.776 |
| L | 400.000 | 5,0 | 5 | 48,0 | 61 | 47,0 | 60 |
| NL | 14.000.000 | 51,0 | 367 | 48,0 | 340 | 1,0 | 7 |
| P | 10.000.000 | 74,0 | 203 | 26,0 | 72 | - | - |
| UK | 56.000.000 | 100,0 | 481 | | | | |

(7) βλ. Jacques Ziller, Administrations comparees, σελ.181

ββ) Τα εξαρτώμενα όργανα τοπικής αυτοδιοίκησης εμφανίζονται, εκ πρώτης όψεως, ακόμη πλησιέστερα προς τον πολίτη. Πράγματι εξαρτώνται οικονομικά και θεσμικά από τους κύριους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης, και επομένως διαθέτουν περιορισμένες αρμοδιότητες εμφανιζόμενα, συνήθως, ως υποδιαίρεσή τους[8].

Πρόκειται για τις συνοικίες ή τα διαμερίσματα σε ορισμένα κρατίδια της Γερμανίας (Stadt- Gemeinde, Ortsbezirke, Ortschaften, Ortsteile)[9], τα τοπικά ή συνοικιακά συμβούλια στην Ελλάδα, τα διαμερίσματα ή τις συνοικίες στην Ιταλία (circoscrizioni), τα συμβούλια των δημοτών σε ορισμένες ισπανικές περιφέρειες (entitades locales menores), τις sections de communes και τα arrondissements στη Γαλλία[10], τα συνοικιακά συμβούλια στις Κάτω Χώρες (deelgemeente), τις ενορίες στην Πορτογαλία (frequesias) και τα parishes and communities στο Ηνωμένο Βασίλειο[11].

## 3. Η κατάσταση από νομικής απόψεως

### α) Το δικαίωμα του εκλέγειν και εκλέγεσθαι στις δημοτικές και κοινοτικές εκλογές

Το δικαίωμα του εκλέγειν και εκλέγεσθαι βασίζεται κανονικά στις προϋποθέσεις υπηκοότητας και κατοικίας οι οποίες, σύμφωνα με τις πολιτικές παραδόσεις κάθε κράτους μέλους, απαιτούνται είτε σωρευτικά είτε εναλλακτικά. Ενώ στα κράτη μέλη στα οποία η νομικοπολιτική παράδοση έχει επηρεαστεί σημαντικά από το ρωμαϊκό δίκαιο και τη γαλλική επανάσταση υπερισχύει η υπηκοότητα, το Ηνωμένο Βασίλειο, για ιστορικούς λόγους, και η Ιρλανδία δίνουν μεγαλύτερη σημασία στην προϋπόθεση της κατοικίας.

---

(8) Είναι αυτονόητο ότι δεν συμπίπτει σε όλα τα κράτη μέλη ο τρόπος που εμφανίζονται προς τα έξω, οι αρμοδιότητες που τους ανατίθενται και το νομικό τους καθεστώς. Η παρουσία τους είναι περισσότερο αισθητή στο Ηνωμένο Βασίλειο (parishes στην Αγγλία, communities στην Ουαλία και την Σκωτία) και την Πορτογαλία (freguesias) όπου τα εξαρτώμενα όργανα είναι περισσότερη εμφανή. Στη Γαλλία οι sections de communes έχουν νομική προσωπικότητα.

(9) Bade-Wuerttemberg, Βαυαρία, Εσση, Κάτω Σαξωνία, Βόρειος Ρηνανία - Βεστφαλία, Ρηνανία-Παλατινάτο, Σάρρη, Σλέσβιχ-Χόλσταϊν, πόλη-κράτος της Βρέμης, του Βερολίνου και του Αμβούργου. Τα νέα κρατίδια στην Ανατολική Γερμανία δεν έχουν ακόμη θεσπίσει νέο καθεστώς δημοτικών αρχών.

(10) Μόνον οι πόλεις του Παρισιού, της Λυών και της Μασσαλίας διαιρούνται σε arrondissements.

(11) Οι ενορίες υφίστανται μόνο στην Αγγλία. Μπορεί κανείς να παρομοιάσει με αυτές τις communities της Ουαλίας. Στην Σκωτία ο θεσμός των κοινοτήτων είναι προαιρετικός.

Μέχρι σήμερα το ήμισυ των κρατών μελών χορηγεί, σύμφωνα με το σύνταγμα ενός εκάστου, το δικαίωμα ενεργητικής και παθητικής ψήφου στους υπηκόους του (Βέλγιο [άρθρο 4 εδάφιο 2], Γερμανία [άρθρο 20], Ελλάδα [άρθρο 51], Γαλλία [άρθρο 3], Ιταλία [άρθρο 48], Λουξεμβούργο [άρθρο 52, 107]).

Τρία κράτη μέλη (Ισπανία, Πορτογαλία,Ηνωμένο Βασίλειο) χορηγούν το δικαίωμα ψήφου μόνον σε ορισμένους ξένους. Στην Πορτογαλία και το Ηνωμένο Βασίλειο τούτο οφείλεται στους ιστορικούς δεσμούς που υπάρχουν μεταξύ του κράτους μέλους και άλλων χωρών. Στο Ηνωμένο Βασίλειο διαθέτουν το δικαίωμα του εκλέγειν και εκλέγεσθαι όλοι οι πολίτες της Δημοκρατίας της Ιρλανδίας και οι πολίτες της Κοινοπολιτείας. Στην Πορτογαλία το δικαίωμα του εκλέγειν και εκλέγεσθαι χορηγείται, σε βάση αμοιβαιότητας, στους υπηκόους πορτογαλόφωνων χωρών. Στην πράξη ο κανόνας αυτός εφαρμόζεται μόνον στους βραζιλιάνους. Στην Ισπανία, το δικαίωμα του εκλέγειν και εκλέγεσθαι χορηγείται, σε βάση αμοιβαιότητας, σε ξένους κατοίκους, αλλά σε περίπτωση που δεν υπάρχουν διμερείς συμφωνίες ή δεν έχουν ακόμη τεθεί σε ισχύ(12), ο κανόνας αυτός δεν εφαρμόζεται.

Η Δανία, η Ιρλανδία και οι Κάτω Χώρες χορηγούν, υπό διαφορετικούς όρους, το δικαίωμα του εκλέγειν και εκλέγεσθαι σε όλους τους ξένους κατοίκους.

Η Ιρλανδία αντιμετωπίζει με πλήρη ισοτιμία τους κατοίκους ανεξαρτήτως υπηκοότητας (Section 2 Electoral Amendment Act 1985).

Στη Δανία και τις Κάτω Χώρες οι ξένοι κάτοικοι πρέπει να πληρούν ορισμένους συγκεκριμένους όρους για να είναι εκλογείς ή εκλόγιμοι. Και στα δύο κράτη μέλη τα άτομα αυτά πρέπει να αποδεικνύουν μια ελάχιστη περίοδο κατοικίας στην εθνική επικράτεια (DK: 3 χρόνια [§ 1 του νόμου για τις τοπικές και δημοτικές εκλογές], NL: 5 χρόνια [άρθρο B 1 A Kieswet]). Στις Κάτω Χώρες απαιτείται επί πλέον να διαθέτει ο ενδιαφερόμενος άδεια παραμονής και να μην υπηρετεί ξένο κράτος (άρθρο B 1 A Kieswet, Art. 21 Gemeentewet).

Στα κράτη μέλη στα οποία οι ξένοι υπήκοοι μπορούν να ψηφίσουν και να θέσουν υποψηφιότητα στο δημοτικό συμβούλιο, δεν υπάρχουν ειδικές διατάξεις βάσει των οποίων οι ενδιαφερόμενοι δεν μπορούν να συμμετάσχουν και στις τοπικές εκλογές της χώρας καταγωγής τους.

Σε 8 κράτη μέλη οι υπήκοοι που κατοικούν εκτός εθνικής επικράτειας στερούνται του δικαιώματος του εκλέγειν και εκλέγεσθαι. Στην Ελλάδα και την Ιταλία, οι εκλογείς που κατοικούν στο εξωτερικό πρέπει να μετακινηθούν στη χώρα καταγωγής τους για να μπορέσουν να ψηφίσουν στις τοπικές εκλογές. Μόνο στη Γαλλία και την Ισπανία έχει διατηρηθεί στο ακέραιο το δικαίωμα του εκλέγειν και εκλέγεσθαι των πολιτών που είναι εγκατεστημένοι στο εξωτερικό.

β) Ο σύνδεσμος με τον κύριο οργανισμό τοπικής αυτοδιοίκησης

Σε όλα τα κράτη μέλη οι υπήκοοι που έχουν το δικαίωμα του εκλέγειν και εκλέγεσθαι πρέπει, για να μπορούν να ψηφίσουν ή να εκλεγούν σε κύριο οργανισμό τοπικής αυτοδιοίκησης κατά τις δημοτικές και κοινοτικές εκλογές, να έχουν εκ των προτέρων αποδείξει ότι συνδέονται κατά τρόπο συγκεκριμένο και μόνιμο με την σχετική τοπική αυτοδιοίκηση.

(12) Ιδιαίτερα η συμφωνία που συνάφθηκε μεταξύ Ισπανίας και Κάτω Χωρών στις 23 Μαΐου 1989 δεν έχει ακόμη τεθεί σε εφαρμογή.

Όσον αφορά το δικαίωμα του εκλέγειν, όλα τα κράτη μέλη, θέτουν στη νομοθεσία τους ως όρο ο εκλογέας να έχει την κύρια ή συνήθη κατοικία[13] του στην εδαφική επικράτεια του δήμου ή της κοινότητας όπου θέλει να ψηφίσει. Σε 3 κράτη μέλη οι εκλογείς πρέπει επιπλέον να αποδεικνύουν ότι κατοικούν σ'αυτόν τον δήμο ή την κοινότητα επί ορισμένο χρονικό διάστημα (στο Βέλγιο: 6 μήνες, στην Γερμανία: μεταξύ 3 και 6 μηνών ανάλογα με το κρατίδιο· στην Ελλάδα: 2 χρόνια ([σε περίπτωση μεταδημότευσης]). Άλλα κράτη μέλη απαιτούν ο εκλογέας να αποδεικνύει ότι κατοικεί στην περιφέρεια του δήμου ή της κοινότητας συγκεκριμένη ημέρα (η Δανία, η Ισπανία, η Γαλλία, η Ιρλανδία, η Ιταλία, το Λουξεμβούργο, η Πορτογαλία, το Ηνωμένο Βασίλειο). Σε 7 κράτη μέλη (το Βέλγιο, την Δανία, την Γερμανία, την Ισπανία, την Ιταλία, το Λουξεμβούργο, τις Κάτω Χώρες) οι εκλογείς πρέπει επιπλέον να πληρούν μία τυπική προϋπόθεση, δηλαδή να είναι εγγεγραμμένοι στα δημοτολόγια.

Σε δύο κράτη μέλη, η άσκηση του εκλογικού δικαιώματος συνδέεται, βάσει της εθνικής νομοθεσίας, με τον τόπο γεννήσεως (στην Ελλάδα και την Ιταλία [μόνον για τους μετανάστες]). Στη Γαλλία μπορούν να ψηφίσουν και πρόσωπα τα οποία για 5η συνεχή χρονιά είναι γραμμένα στα μητρώα άμεσων δημοτικών ή κοινοτικών φόρων.

Όσον αφορά την εκλογιμότητα, οι υποψήφιοι πρέπει, συνήθως, να αποδεικνύουν την ύπαρξη ιδιαίτερου δεσμού με τον δήμο ή την κοινότητα όπου θέλουν να εκλεγούν μέλος του δημοτικού ή κοινοτικού συμβουλίου. Στα περισσότερα κράτη μέλη πρέπει, σύμφωνα με τις υπάρχουσες πληροφορίες, να αποδεικνύουν σχετικά ότι διαμένουν ή κατοικούν στον δήμο ή την κοινότητα στην οποία θέτουν υποψηφιότητα (στο Βέλγιο, τη Δανία, τη Γερμανία, το Λουξεμβούργο, τις Κάτω Χώρες, την Πορτογαλία, το Ηνωμένο Βασίλειο). Στο Ηνωμένο Βασίλειο, μπορεί κανείς να υποβάλει υποψηφιότητα και σε δήμο ή κοινότητα στην οποία κατείχε οικόπεδο ή ασκούσε την κύρια επαγγελματική του δραστηριότητα επί 12 μήνες πριν από την ημέρα αναφοράς (10.10.). Στη Γαλλία, για να είναι κανείς εκλόγιμος πρέπει να είναι εγγεγραμμένος στο μητρώο των άμεσων δημοτικών ή κοινοτικών φόρων ή να δικαιολογεί ότι θα μπορούσε να είναι εγγεγραμμένος σ'αυτό την 1η Ιανουαρίου του έτους των εκλογών.

γ) **Εκπτωση από τα δικαιώματα**

Τα συστήματα των κρατών μελών όσον αφορά την ανικανότητα ασκήσεως του δικαιώματος του εκλέγειν και εκλέγεσθαι παρουσιάζουν μεγάλες διαφορές και αντανακλούν τις διαφορετικές νομικές παραδόσεις.

αα) Ανικανότητα ασκήσεως του δικαιώματος του εκλέγειν

Οι εκλογείς μπορεί να στερηθούν του εκλογικού τους δικαιώματος, δυνάμει ατομικής απόφασης, για διαφόρους λόγους:

Σε 10 κράτη μέλη η στέρηση του εκλογικού δικαιώματος μπορεί να προκύψει από ποινική καταδίκη. Ωστόσο, η Δανία και η Ιρλανδία αποτελούν εξαίρεση. Πάντως, στην Ιρλανδία κάθε πρόσωπο που κρατείται νόμιμα σε σωφρονιστικό κατάστημα πρέπει να είναι εγγεγραμμένο στους εκλογικούς καταλόγους του τόπου όπου θα κατοικούσε εάν δεν βρισκόταν υπό κράτηση. Δεδομένου ότι οι κρατούμενοι εξακολουθούν να έχουν το δικαίωμα του εκλέγειν, μπορούν να ασκήσουν το δικαίωμα αυτό εάν είναι ελεύθεροι την ημέρα των εκλογών. Στη Δανία αυτή τη στιγμή δεν υπάρχει καμία νομική βάση σύμφωνα με την οποία ένας εκλογέας μπορεί να στερηθεί του εκλογικού του δικαιώματος λόγω ποινικής καταδίκης.

(13) Η βρετανική και ιρλανδική αντίληψη περί της "συνήθους κατοικίας" προσεγγίζει την έννοια της κύριας κατοικίας που εφαρμόζουν άλλα κράτη μέλη.

Εξάλλου διαπιστώνουμε ως λόγο στέρησης του εκλογικού δικαιώματος την ηθική αναξιότητα στην Ιταλία και την καταδίκη για "corrupt or illegal practice" στο Ηνωμένο Βασίλειο.

Σε 10 κράτη μέλη οι ενήλικες που έχουν τεθεί υπό επιτροπεία ή υπό κηδεμονία ή τα άτομα που υποφέρουν από διανοητικές ασθένειες στερούνται του εκλογικού δικαιώματος. Μόνο η Ιταλία αποτελεί εξαίρεση του εν λόγω κανόνα. Στο Ηνωμένο Βασίλειο η εν λόγω στέρηση του εκλογικού δικαιώματος μπορεί να απορρέει από το γεγονός ότι οι διανοητικά ασθενείς που είναι έγκλειστοι σε ψυχιατρεία θεωρούνται ότι δεν έχουν κατοικία. Στην Ιρλανδία η κατάσταση των προσώπων που είναι έγκλειστα σε ψυχιατρεία είναι εν γένει ανάλογη με εκείνη των κρατουμένων. Στη Δανία πάντως, μόνο τα πρόσωπα που είναι ανίκανα εκ του νόμου στερούνται του εκλογικού δικαιώματος.

Οι αποφάσεις που λαμβάνονται στον τομέα της στέρησης του εκλογικού δικαιώματος έχουν διαφορετική βαρύτητα στα κράτη μέλη:

Ο εκλογέας που έχει καταδικασθεί από ποινικό δικαστήριο μπορεί να στερηθεί του εκλογικού του δικαιώματος είτε αυτομάτως εκ του νόμου είτε με χωριστή απόφαση του δικαστηρίου. Στο Βέλγιο, τη Γαλλία, την Ιταλία, το Λουξεμβούργο και την Πορτογαλία, η στέρηση του εκλογικού δικαιώματος απορρέει αυτομάτως από την καταδίκη για ορισμένα αδικήματα. Στο Ηνωμένο Βασίλειο η στέρηση του εκλογικού δικαιώματος απορρέει αυτομάτως από την καταδίκη με ποινή φυλάκισης. Αντίθετα, στη Γερμανία και, σε ορισμένες περιπτώσεις, στην Ισπανία, τη Γαλλία, το Λουξεμβούργο, τις Κάτω Χώρες και την Πορτογαλία, απαιτείται ειδική απόφαση του δικαστηρίου. Στην Ιρλανδία η στέρηση του εκλογικού δικαιώματος απορρέει από το γεγονός ότι ο εκλογέας είναι έγκλειστος σε σωφρονιστικό κατάστημα και λόγω του γεγονότος αυτού στερείται "συνήθους κατοικίας". Επιπλέον, τα εθνικά καθεστώτα μπορούν να ταξινομηθούν σε συνάρτηση με τους λόγους που αιτιολογούν την στέρηση του εκλογικού δικαιώματος. Σε ορισμένα κράτη μέλη (Βέλγιο, Γαλλία, Λουξεμβούργο, Κάτω Χώρες και Ηνωμένο Βασίλειο) η στέρηση γου εκλογικού δικαιώματος συνδέεται κατ'αρχήν με την καταδίκη για ορισμένες ελάχιστες ποινές ή για ορισμένες αξιόποινες πράξεις (εγκλήματα). Σε άλλα κράτη μέλη (Γερμανία, Ελλάδα, Πορτογαλία) η στέρηση του εκλογικού δικαιώματος κατ'αρχήν περιορίζεται σε ορισμένες αξιόποινες πράξεις που απαριθμούνται στο νόμο. Στη Γαλλία και τις Κάτω Χώρες ο νόμος προβλέπει, κατ'εξαίρεση, ορισμένα άρθρα του ποινικού κώδικα η παραβίαση των οποίων μπορεί να αιτιολογήσει την στέρηση του εκλογικού δικαιώματος. Στην Ισπανία, η απόφαση όσον αφορά τη στέρηση του εκλογικού δικαιώματος εμπίπτει αποκλειστικά στη διακριτική ευχέρεια του δικαστή. Σε ορισμένες περιπτώσεις, ο γάλλος, λουξεμβουργιανός, ολλανδός και πορτογάλος δικαστής διαθέτουν επίσης μια τέτοια διακριτική ευχέρεια.

Καταρχήν, η θέση υπό επιτροπεία ή κηδεμονία καθώς και ο εγκλεισμός ενός διανοητικά ασθενούς συνεπάγονται αυτομάτως τη στέρηση του εκλογικού δικαιώματος. Στο Ηνωμένο Βασίλειο, οι έγκλειστοι διανοητικά ασθενείς θεωρούνται χωρίς κατοικία. Στη Δανία, ο εγκλεισμός σε ψυχιατρείο δεν συνεπάγεται στέρηση του εκλογικού δικαιώματος. Στην Ισπανία και στην Πορτογαλία η στέρηση του εκλογικού δικαιώματος προϋποθέτει ειδική απόφαση. Στην Ιταλία, η ενήλικες υπό επιτροπεία, ή υπό κηδεμονία έχουν εκλογικό δικαίωμα, εφόσον ο ιταλός νομοθέτης κατήργησε προηγούμενους περιορισμούς που έγιναν δεκτοί από το σύνταγμα. Στο Ηνωμένο Βασίλειο, οι διανοητικά ασθενείς μπορεί να επικαλεσθούν το δικαίωμα του εκλέγειν στην περίπτωση "lucida intervalla".

Σε όλα τα κράτη μέλη ο δικαστής απαγγέλλει τις ποινικές καταδίκες. Πάντως, αποφάσεις σε θέματα επιτροπείας ή κηδεμονίας ή εγκλεισμού μερικές φορές λαμβάνονται από διοικητικές αρχές.

Όσον αφορά τη σημασία των αποφάσεων αλλοδαπών δικαστηρίων, κατ'αρχήν φαίνεται ότι οι ποινικές καταδίκες αλλοδαπών δικαστηρίων δεν μπορούν να συνεπάγονται στέρηση του εκλογικού δικαιώματος στο κράτος μέλος καταγωγής. Πάντως, το Ηνωμένο Βασίλειο αποτελεί εξαίρεση του εν λόγω κανόνα: στο βρετανικό δίκαιο, σημασία έχει μόνο εάν το ενδιαφερόμενο πρόσωπο κρατείται πράγματι ή πρέπει να τεθεί υπό κράτηση και όχι εάν έχει καταδικασθεί είτε από εθνικό είτε αλλοδαπό δικαστή.

Στο βαθμό που οι αλλοδαπές δικαστικές αποφάσεις στον τομέα του αστικού δικαίου είναι εκτελεστές, σύμφωνα με τους κανόνες του ιδιωτικού διεθνούς δικαίου οι εν λόγω αποφάσεις μπορούν να συνεπάγονται στέρηση του εκλογικού δικαιώματος στη Γερμανία και στην Ελλάδα και, σε ορισμένες περιπτώσεις, στο Βέλγιο και τη Γαλλία. Στις Κάτω Χώρες ένας εκλογέας δεν μπορεί να στερηθεί του εκλογικού του δικαιώματος παρά μόνο με απόφαση ολλανδού δικαστή.

ββ) Κώλυμα εκλογιμότητας

Όσον αφορά τη γενική προσέγγιση, πρέπει να διακρίνουμε τρία είδη καθεστώτων που διέπουν τα κωλύματα εκλογιμότητας:

Στο Βέλγιο, την Ιταλία και τις Κάτω Χώρες οι λόγοι που μπορούν να αιτιολογήσουν το κώλυμα εκλογιμότητας είναι ταυτόσημοι με εκείνους που μπορούν να αιτιολογήσουν τη στέρηση του εκλογικού δικαιώματος. Άλλα κράτη μέλη (Δανία, Γερμανία, Γαλλία και Λουξεμβούργο) εφαρμόζουν ίδιους λόγους με τη στέρηση του εκλογικού δικαιώματος, προσθέτοντας συγχρόνως και ειδικούς λόγους σχετικά με τα κωλύματα εκλογιμότητας.

Επίσης σε άλλα κράτη μέλη (Ελλάδα, Ισπανία, Ιρλανδία, Πορτογαλία, Ηνωμένο Βασίλειο) καθορίζουν τους λόγους που μπορούν να αιτιολογήσουν τα κωλύματα εκλογιμότητας ανεξαρτήτως των λόγων που εφαρμόζονται για την στέρηση του εκλογικού δικαιώματος. Στην Ιρλανδία, για τα πρόσωπα που έχουν καταδικασθεί για ποινικά αδικήματα υπάρχει κώλυμα εκλογιμότητας μόνο κατά τη διάρκεια της περιόδου κατά την οποία εκτίουν ποινή φυλάκισης άνω των 6 μηνών που έχει απαγγελθεί από ιρλανδικό δικαστήριο.

Επί της ουσίας, διακρίνουμε δύο κατηγορίες λύσεων:

Ορισμένες ποινικές καταδίκες μπορούν να συνεπάγονται κώλυμα εκλογιμότητας στο Βέλγιο, τη Γερμανία, την Ελλάδα, την Ισπανία, την Ιρλανδία, την Ιταλία, το Λουξεμβούργο, τις Κάτω Χώρες και το Ηνωμένο Βασίλειο.

Σύμφωνα με τη γερμανική, ιρλανδική, ιταλική και βρετανική νομοθεσία κατ'αρχήν έχουν κώλυμα εκλογιμότητας οι πτωχεύσαντες ή τα άτομα που θεωρούνται, για άλλους λόγους, ότι δεν είναι ικανά να κατέχουν το βουλευτικό αξίωμα. Στη Δανία, ένα άτομο έχει κώλυμα εκλογιμότητας εάν καταδικάσθηκε για πράξεις που κατά γενική ομολογία το καθιστούν ανάξιο για την άσκηση καθηκόντων στο δημοτικό συμβούλιο. Το κώλυμα εκλογιμότητας λόγω καταδίκης αποφασίζεται μετά τις εκλογές. Η καταδίκη δεν μπορεί ποτέ να αποτελέσει λόγο για τον οποίο θα μπορούσε να αποκλειστεί η υποψηφιότητα ενός προσώπου.

δ) Οι τυπικές προϋποθέσεις

Σε όλα τα κράτη μέλη, οι πολίτες πρέπει να πληρούν, πριν από την διεξαγωγή της ψηφοφορίας, ορισμένους τυπικούς όρους για να έχουν τη δυνατότητα να ασκήσουν, στο δήμο, την κοινότητα ή τη συγκεκριμένη εκλογική περιφέρεια, το δικαίωμα του εκλέγειν και εκλέγεσθαι στις εκάστοτε εκλογές.

αα) Η άσκηση του δικαιώματος του εκλέγειν.

Για την άσκηση του εκλογικού τους δικαιώματος, οι εκλογείς πρέπει να περιλαμβάνονται κανονικά στους εκλογικούς καταλόγους που έχουν καταρτιστεί σε επίπεδο εκλογικής περιφέρειας, δήμου ή κοινότητας. Όσον αφορά τις διαδικασίες εγγραφής στους εν λόγω εκλογικούς καταλόγους, διακρίνουμε κατ'αρχήν τέσσερα διαφορετικά συστήματα: ενώ στη Γαλλία και την Ελλάδα εφαρμόζεται η αρχή της εγγραφής κατόπιν ατομικής αιτήσεως, στην Ιταλία και την Ισπανία ισχύει αποκλειστικά η αρχή της αυτεπάγγελτης εγγραφής. Στα άλλα κράτη μέλη, εκτός της Πορτογαλίας, οι εκλογείς κανονικά εγγράφονται αυτεπαγγέλτως στους εκλογικούς καταλόγους και, κατ'εξαίρεση, ορισμένες κατηγορίες ατόμων εγγράφονται κατόπιν αιτήσεως. Στην Πορτογαλία, όπου κανονικά ισχύει η αρχή της ατομικής αίτησης, οι διοικητικές αρχές οφείλουν εντούτοις να εγγράψουν αυτεπαγγέλτως στους εκλογικούς καταλόγους όλους τους εκλογείς που γνωρίζουν ότι πληρούν τις απαιτούμενες προϋποθέσεις.

Σε ορισμένα κράτη μέλη όπου εφαρμόζεται η αρχή της αυτεπάγγελτης εγγραφής (Βέλγιο, Δανία, Γερμανία, Ισπανία, Ιταλία, Λουξεμβούργο, Κάτω Χώρες) οι εκλογικοί κατάλογοι καταρτίζονται κανονικά με βάση τα δεδομένα που υπάρχουν σε άλλο δημόσιο μητρώο, και ιδίως το μητρώο πληθυσμού ή το δημοτολόγιο. Αντίθετα, στο Ηνωμένο Βασίλειο και την Ιρλανδία, οι εκλογείς εγγράφονται αυτεπαγγέλτως με βάση κάθε χρήσιμη πληροφορία που έχει λάβει ο "registration officer", ειδικότερα μέσω έρευνας που διεξάγεται σε επίπεδο αρχηγών οικογενείας. Είναι αυτονόητο ότι στα κράτη μέλη όπου η εγγραφή πραγματοποιείται κατόπιν ατομικής αιτήσεως, οι εκλογείς οφείλουν να χορηγήσουν στην αρμόδια αρχή, κατά την υποβολή της εν λόγω αίτησης, όλες τις αναγκαίες πληροφορίες και τα δικαιολογητικά.

Σε ορισμένα κράτη μέλη (Δανία, Ελλάδα, Ισπανία, Γαλλία, Ιρλανδία, Ιταλία, Λουξεμβούργο, Πορτογαλία, Ηνωμένο Βασίλειο) διενεργείται περιοδική αναθεώρηση των εκλογικών καταλόγων. Στα περισσότερα κράτη μέλη η αναθεώρηση αυτή διαρκεί ένα έτος, ενώ στην Ιταλία οι εκλογικοί κατάλογοι ενημερώνονται δύο φορές ετησίως. Στο Βέλγιο, τη Γερμανία και τις Κάτω Χώρες, οι εκλογικοί κατάλογοι καταρτίζονται εκ νέου πριν από κάθε ψηφοφορία.

Στα περισσότερα κράτη μέλη οι εκλογικοί κατάλογοι πρέπει να δημοσιευθούν πριν κυρωθούν οριστικά. Ωστόσο, ο κανόνας αυτός δεν ισχύει στο Βέλγιο και τις Κάτω Χώρες, όπου οι εκλογείς έχουν δικαίωμα να πληροφορηθούν αν περιλαμβάνονται ή όχι στους εκλογικούς καταλόγους.

Σε περίπτωση αρνήσεως εγγραφής, οι εκλογείς μπορούν να ασκήσουν σε όλα τα κράτη μέλη, προσφυγή ενώπιον των δικαστηρίων. Πριν καταφύγουν στα δικαστήρια, σε ορισμένα κράτη μέλη (Βέλγιο, Δανία, Γερμανία, Ισπανία, Ιταλία, Ιρλανδία, Λουξεμβούργο, Κάτω Χώρες, Πορτογαλία, Ηνωμένο Βασίλειο), οι εκλογείς πρέπει να ασκήσουν προηγουμένως διοικητική προσφυγή.

ββ) Η άσκηση του δικαιώματος του εκλέγεσθαι

Κατά την κατάθεση της αίτησής του, ο εκλόγιμος πρέπει κανονικά να υποβάλει στη διοίκηση ορισμένες πληροφορίες και δικαιολογητικά σχετικά με την ατομική του κατάσταση.

## II. Ιστορικό

1. Το άρθρο 8Β, παράγραφος 1 της συνθήκης είναι κατά κάποιο τρόπο η κατάληξη μιας πολιτικής συζήτησης που ανάγεται στις αρχές της δεκαετίας του 1970: την εποχή εκείνη ήταν προφανές ότι τα εκατομμύρια των μεταναστών και οι οικογένειές τους που είχαν μεταναστεύσει από χώρες της μεσογείου στις εκβιομηχανισμένες χώρες της δυτικής και ηπειρωτικής Ευρώπης, δεν θα επέστρεφαν στη χώρα καταγωγής τους αλλά θα παρέμεναν οριστικά στη χώρα υποδοχής. Λαμβανομένου υπόψη του γεγονότος ότι οι μετανάστες ήταν αρχικά ιταλοί και αργότερα έλληνες, ισπανοί και πορτογάλοι, το μεταναστευτικό ρεύμα ήταν ενδοκοινοτικό. Δεδομένου ότι η μετανάστευση είχε οριστικό χαρακτήρα, τέθηκε από ορισμένους το θέμα κατά πόσον η Κοινότητα έπρεπε να περιοριστεί στο να εξασφαλίσει στους εντός Κοινότητας μετανάστες δικαίωμα παραμονής και ορισμένα κοινωνικά δικαιώματα ή εάν έπρεπε να προχωρήσει περισσότερο παρέχοντάς τους ορισμένα πολιτικά δικαιώματα, ιδιαίτερα το δικαίωμα του εκλέγειν και εκλέγεσθαι στις τοπικές εκλογές.

2. Το 1974 το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Παρισιού ανέθεσε σε μια ομάδα εργασίας να μελετήσει τους όρους των "ειδικών δικαιωμάτων" των πολιτών των κρατών μελών. Πάντως, το 1975 μία έκθεση σχετικά με το θέμα αυτό που υποβλήθηκε από την Επιτροπή και η οποία πρότεινε, μεταξύ άλλων, την εγγύηση του δικαιώματος του εκλέγειν και εκλέγεσθαι σε επίπεδο δημοτικών και κοινοτικών εκλογών δεν έτυχε ευνοϊκής υποδοχής εκ μέρους του Συμβουλίου[14]. Η ιδέα αυτή της Επιτροπής προωθήθηκε, ωστόσο, από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο το οποίο δεν έπαψε να ασκεί πολιτικές πιέσεις σχετικά με το θέμα αυτό[15] μεταξύ του 1977 και του 1983. Το 1985 η ad - hoc επιτροπή Adonnino, που συστάθηκε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Fontainebleau σύοτησε στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Μιλάνου να συνεχίσει τις συζητήσεις, υπογραμμίζοντας συγχρόνως τις αρμοδιότητες των κρατών μελών σχετικά με τα θέματα αυτά. Κατόπιν αιτήσεως εκ μέρους του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου[16],η Επιτροπή του υπέβαλε, το 1986, την έκθεση για το δικαίωμα του εκλέγειν και εκλέγεσθαι στις δημοτικές και κοινοτικές εκλογές των πολιτών των κρατών μελών της Κοινότητας[17].

Κατόπιν επανειλλημμένων πιέσεων εκ μέρους του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου (Έκθεση Vetter 1987)[18] η Επιτροπή υπέβαλε το 1988 πρόταση οδηγίας για το δικαίωμα του εκλέγειν και εκέγεσθαι των υπηκόων των κρατών μελών στις δημοτικές και κοινοτικές εκλογές στο κράτος μέλος της κατοικίας τους[19] η οποία τροποποιήθηκε το 1989[20]. Λόγω των εργασιών της Διακυβερνητικής Διάσκεψης για την "Πολιτική Ενωση", ανεστάλησαν οι συζητήσεις του Συμβουλίου σχετικά με την εν λόγω πρόταση.

(14) Από το 1976 μέχρι το 1979 η COREPER συζητούσε επί μιας εκθέσεως και ενός σχεδίου ψηφίσματος χωρίς να καταλήξει σε κάποιο αποτέλεσμα.

(15) Ψήφισμα για την χορήγηση ειδικών δικαιωμάτων στους πολίτες της Ευρωπαϊκής Κοινότητας: ΕΕ C 299 της 12.12.1977, σ. 26· έκθεση Macciocchi: ΕΕ C 184 της 11.7.1983, σ. 28.

(16) Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου: ΕΕ C 345 της 31.12.1985, σ. 82.

(17) Δελτίο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, συμπλήρωμα αριθ. 7/1986.

(18) ΕΕ C 13 της 18.1.1988, σ. 33.

(19) ΕΕ C 246 της 20.9.1988, σ. 3.

(20) ΕΕ C 290 της 18.11.1989, σ. 4.

Η συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση καθιερώνει, στο άρθρο 8Β παράγραφος 1, το δικαίωμα του εκλέγειν και εκλέγεσθαι στους πολίτες της Ένωσης κατά τις δημοτικές και κοινοτικές εκλογές στο κράτος μέλος παραμονής.

Το 1992 συνάφθηκε, στο πλαίσιο του Συμβουλίου της Ευρώπης, "Σύμβαση για τη συμμετοχή των αλλοδαπών στη δημόσια ζωή τοπικού χαρακτήρα", η οποία υπογράφηκε από ορισμένα κράτη μέλη (Δανία, Ιταλία, Ηνωμένο Βασίλειο) και η οποία στο άρθρο 6, το δικαίωμα του εκλέγειν και εκλέγεσθαι όλων των ξένων υπηκόων(21)

## III. Το άρθρο 8Β, παράγραφος 1, της συνθήκης

### 1. Οι γενικοί κανόνες

α) Όπως και η παράγραφος 2 του άρθρου 8Β, έτσι και η παράγραφος 1 δεν έχει σκοπό να πετύχει καθολική προσέγγιση των νομοθεσιών των κρατών μελών σχετικά με τις δημοτικές και κοινοτικές εκλογές, αλλά έχει πολύ λιγότερο φιλόδοξο στόχο και τελείως συγκεκριμένο : πρόκειται για την κατάργηση των νομικών εμποδίων τα οποία, στο επίπεδο της νομοθεσίας κάθε κράτους μέλους, εξακολουθούν πάντοτε να παρακωλύουν τους πολίτες της Ένωσης να ασκήσουν πραγματικά τα εκλογικά τους δικαιώματα κατά τις δημοτικές και κοινοτικές εκλογές στο κράτος μέλος όπου κατοικούν έστω και χωρίς να είναι υπήκοοι. Πρέπει, επομένως, πριν από όλα να αντικατασταθεί η προϋπόθεση σχετικά με την ιθαγένεια από την προϋπόθεση της κατοχής της ιδιότητας του πολίτη της Ένωσης. Κατά συνέπεια, η κοινοτική ρύθμιση πρέπει να περιοριστεί στο απολύτως αναγκαίο για την επίτευξη αυτού του στόχου.

β) Όπως και η παράγραφος 2 του άρθρου 8 Β, έτσι και η παράγραφος 1 ορίζει ότι οι αλλοδαποί πολίτες έχουν το δικαίωμα του εκλέγειν και εκλέγεσθαι "υπό τους ίδιους όρους" με τους ημεδαπούς και αναγνωρίζει έτσι την αρχή της ίσης μεταχείρισης των ημεδαπών και αλλοδαπών πολιτών της Ένωσης. Σύμφωνα με την αρχή αυτή, πρέπει όμοιες ή ανάλογες καταστάσεις να διέπονται από την ίδια ρύθμιση και μόνον ανόμοιες περιπτώσεις μπορούν να δικαιολογήσουν διαφορετική μεταχείριση. Επεται ότι οι αλλοδαποί πολίτες δεν πρέπει να υπόκεινται σε ειδικές προϋποθέσεις εκτός αν διαφορετική μεταχείριση μεταξύ ημεδαπών και αλλοδαπών δικαιολογείται από ιδιάζοντα προβλήματα των αλλοδαπών.

γ) Το άρθρο 8Β, παράγραφος 1, προβλέπει και την ελευθερία των ενδιαφερομένων πολιτών να συμμετέχουν ή όχι στις δημοτικές και κοινοτικές εκλογές του κράτους μέλους της κατοικίας. Για τον λόγο αυτό καλούνται οι εν λόγω πολίτες να εκδηλώσουν τη βούλησή τους σχετικά. Μόνον στην περίπτωση αυτή οι ενδιαφερόμενοι πολίτες θα έχουν, σε ορισμένα κράτη μέλη κατοικίας, γενική υποχρέωση να ασκήσουν το εκλογικό τους δικαίωμα. Είναι εξάλλου προφανές ότι αυτό το άρθρο δεν επηρεάζει το δικαίωμα του εκλέγειν και εκλέγεσθαι στο κράτος μέλος καταγωγής, εφόσον αυτό έχει διατηρηθεί.

---

(21) "(1) Τα μέρη αναλαμβάνουν την υποχρέωση, υπό την επιφύλαξη του άρθρου 9 παράγραφος 1, να χορηγούν το δικαίωμα του εκλέγειν και εκλέγεσθαι στις τοπικές εκλογές σε κάθε διαμένοντα αλλοδαπό, υπό την προϋπόθεση ότι ο τελευταίος πληροί τις ίδιες προϋποθέσεις με αυτές που ισχύουν για τους ημεδαπούς και, εκτός αυτού, υπό την προϋπόθεση ότι διέμεινε νόμιμα και σταθερά στο εν λόγω κράτος για χρονικό διάστημα πέντε ετών πριν από τις εκλογές.
(2) Ενα συμβαλλόμενο κράτος μπορεί εν τούτοις να δηλώσει κατά την κατάθεση των μέσων κύρωσης, αποδοχής, έγκρισης ή προσχώρησης, ότι προτίθεται να περιορίσει την εφαρμογή της παραγράφου 1 μόνο στην άσκηση του δικαιώματος του εκλέγειν.

δ) Εκτός από την αρχή της ισότητας, το άρθρο 8 Β, παράγραφος 1, περιέχει δύο στοιχεία-κλειδιά, την προϋπόθεση της ιδιότητας του πολίτη της Ενωσης και την προϋπόθεση της κατοικίας. Η μεν πρώτη έχει οριστεί με την "Δήλωση για την ιθαγένεια κράτους μέλους" που αποτελεί παράρτημα της συνθήκης, η έννοια της κατοικίας όμως δεν προσδιορίζεται από την ίδια την συνθήκη. Δεδομένου ότι δεν υπάρχει προσέγγιση των νομοθεσιών των κρατών μελών στον τομέα αυτό, δεν μπορεί να δοθεί ενιαίος ορισμός του όρου κατοικία στο πλαίσιο της παρούσας οδηγίας προκειμένου να εξασφαλιστούν, όσο γίνεται ευρύτερα, ίσες προϋποθέσεις άσκησης του δικαιώματος του εκλέγειν και εκλέγεσθαι για τους ημεδαπούς και αλλοδαπούς πολίτες.

(ε) Ενόψει της μεγάλης ποικιλίας των διοικητικών και εκλογικών συστημάτων των κρατών μελών, χρειάζεται να προσδιοριστεί ο όρος "δημοτικές και κοινοτικές εκλογές". Εξάλλου το κείμενο της συνθήκης στις διάφορες γλώσσες δεν συμπίπτει πάντοτε στο θέμα αυτό. Το αγγλικό κείμενο *(municipal elections)*[22], το ισπανικό *(elecciones municipales)*[23], το γαλλικό *(élections municipales)*[24], το ιταλικό *(elezioni comunali)*, το ολλανδικό *(gemeenteraadsverkiezingen)*[25] και το πορτογαλικό *(eleições municipais)* αναφέρονται μόνον στο πρώτο επίπεδο πολιτικο-διοικητικής οργάνωσης. Τα κείμενα όμως της συνθήκης στην δανική γλώσσα *(kommunale valg)*[26], την γερμανική *(Kommunalwahlen)*[27] και την ελληνική (δημοτικές και κοινοτικές εκλογές) αφορούν όχι μόνο αυτό το επίπεδο αλλά και το δεύτερο επίπεδο τοπικής αυτοδιοίκησης.

---

(22) βλ. τον νομικό ορισμό του Representation of the People Act 1983, σ. 191(1). Συνήθως η βρετανική και η ιρλανδική νομοθεσία διακρίνουν μεταξύ "parliamentary elections" και "local government elections"· αυτές οι τελευταίες περιλαμβάνουν τις εκλογές σε όλα τα περιφερειακά επίπεδα (parishes, districts and counties). Σύμφωνα με το Municipal Reform Act 1835, τα "municipal corporations" σχηματίστηκαν από τους κατοίκους των "borough". Δυνάμει του Local Government Act 1972 τα "boroughs" απορροφήθηκαν από τα "districts".

(23) βλ. τίτλο III (*Disposiciones especiales para las elecciones municipales*) του *Ley Orgánica* της 19ης Ιουνίου 1985; η εκλογή όμως των περιφερειακών αντιπροσώπων διέπεται από τον τίτλο V αυτού του νόμου (*Disposiciones especiales para la elección de diputados provinciales*).

(24) βλ. τίτλο IV του εκλογικού κώδικα : ειδικές διατάξεις ως προς την εκλογή των δημοτικών συμβούλων και των μελών του *Conseil de Paris*· ωστόσο, η εκλογή των γενικών συμβούλων των διαμερισμάτων ρυθμίζεται από τον τίτλο III. Στο Βέλγιο ο νομοθέτης κάνει διάκριση μεταξύ "κοινοβουλευτικών" εκλογών και εκλογών "provinciales" και "communales".

(25) βλ. το τμήμα II του ολλανδικού εκλογικού νόμου (*Kieswet*): "*De verkiezing van de leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, van de provinciale staten en van de gemeenteraden.*"

(26) ο νόμος σχετικά με τις δημοτικές εκλογές εφαρμόζεται τόσο στις *primærkommuner (κύριους δήμους) όσο και στους amtskommuner (δευτερεύοντες δήμους)*, και αναγνωρίζει δικαίωμα εκλέγειν και εκλέγεσθαι σε όλους τους αλλοδαπούς που κατοικούν στη Δανία τουλάχιστον από τριετίας.

(27) βλ. π.χ. το *Kommunalwahlgesetz* την Βόρειας Ρηνανίας-Βεστφαλίας· η νομοθεσία των γερμανικών κρατιδίων εφαρμόζεται πάντοτε τόσο στις *Gemeinden (δήμους) όσο και τους Kreise (περιφέρειες)*. Οταν η Γερμανία κύρωσε την συνθήκη, τροποποίησε προς αυτή την κατεύθυνση το ομοσπονδιακό της Σύνταγμα (άρθρο 28, παράγραφος 1).

Πρέπει κατά συνέπεια να προσδιοριστεί ο χαρακτήρας της ψηφοφορίας, το αξίωμα για το οποίο γίνεται η εκλογή και το διοικητικό επίπεδο που αφορά.

- Είναι προφανές ότι το άρθρο 8 Β, παράγραφος 1, όπως και η δεύτερη παράγραφος, αφορά μόνον τις εκλογές με άμεση και καθολική ψηφοφορία. Επομένως, το άρθρο αυτό δεν πραγματεύεται τις εκλογές στο πλαίσιο του τοπικού δημοτικού ή κοινοτικού συμβουλίου, για παράδειγμα την εκλογή του δημάρχου από το γαλλικό σώμα των αντιπροσώπων ή την exécutif collégial locale, ούτε την εκλογή από το collège des échevins στο Βέλγιο ή του "Magistrat" στη Γερμανία. Συγκεκριμένα δεν πρόκειται για τις δημοτικές εκλογές που διέπονται από το άρθρο αυτό, όταν, σε ορισμένα κράτη μέλη, το δημοτικό συμβούλιο διορίζει τους εκπροσώπους του ("grands électeurs") για την εκλογή μιάς κοινοβουλευτικής συνέλευσης στο εθνικό επίπεδο ή όταν συμμετέχουν σε μιά τέτοια εκλογή οι εκλεγέντες στον δήμο.

- Επεται ότι το άρθρο 8 Β, παράγραφος 1, της συνθήκης αφορά μόνον την εκλογή των δημοτικών και κοινοτικών αρχών που εκλέγονται άμεσα από τους τοπικούς εκλογείς. Πρακτικά, πρόκειται σε όλα τα κράτη μέλη για την εκλογή των μελών του τοπικού σώματος των αντιπροσώπων και, σε ορισμένα κράτη μέλη, για την εκλογή του προεδρεύοντος και, ενδεχομένως, των μελών των άλλων δημοτικών των τοπικών εκτελεστικών οργάνων.

- Όσον αφορά το επίπεδο τοπικής διοίκησης το άρθρο 8Β, παράγραφος 1, της συνθήκης ρυθμίζει χωρίς αμφιβολία το πρώτο επίπεδο που υφίσταται σε όλα τα κράτη μέλη. Η συμμετοχή στις εκλογές αυτές συνιστά τον πυρήνα των δικαιωμάτων που αναγνωρίζονται στους πολίτες της Ενωσης από το άρθρο αυτό. Στα κράτη μέλη όπου υπάρχουν και εξαρτώμενα όργανα τοπικής αυτοδιοίκησης, η συνθήκη εφαρμόζεται στην άμεση και καθολική ψηφοφορία για την εκλογή των αντιπροσώπων και στα όργανα αυτά.

## 2. Οι παρεκκλίσεις

Σύμφωνα με το άρθρο 8 Β, παράγραφος 1, κάθε παρέκκλιση πρέπει να δικαιολογείται από τα ιδιάζοντα προβλήματα ενός κράτους μέλους, να αφορά μόνον τις λεπτομέρειες άσκησης των δικαιωμάτων που ρυθμίζονται από το άρθρο αυτό και να είναι προσωρινή.

Αυτά τα ιδιάζοντα προβλήματα οφείλονται κυρίως στο ιδιαίτερα αυξημένο ποσοστό των υπηκόων άλλων κρατών μελών. Ειδικότερα πρόκειται για αυξημένη αναλογία των αλλοδαπών πολιτών της Ενωσης που έχουν φθάσει στη νόμιμη ηλικία για να είναι εκλογείς. Κατά συνέπεια πρέπει να ληφθούν υπόψη μόνον οι στατιστικές σχετικά με τους κατοίκους που είναι κοινοτικοί υπήκοοι και κατέχουν τη νόμιμη ηλικία και να υπολογιστεί η σχέση αυτού του ποσοστού των εκλογέων προς το σύνολο του εκλογικού σώματος. Σήμερα αυτός ο μέσος όρος κυμαίνεται μεταξύ περίπου 0.3% και περίπου 6% του συνόλου των πολιτών της Ενωσης που κατοικούν σ'αυτήν.

Σε ένα μόνον κράτος μέλος η αναλογία κοινοτικών κατοίκων που έχουν ηλικία ψήφου υπερβαίνει κατά πολύ την αναλογία που διαπιστώθηκε στα άλλα κράτη μέλη και ανέρχεται περίπου στο 29% του συνόλου του εκλογικού σώματος.

Ειδικότερα, σ'αυτό το κράτος μέλος, η αναλογία των κατοίκων από την Κοινότητα τοποθετείται μεταξύ 30% και 54% σε 21 δήμους και μεταξύ 20% και 30% σε 38 δήμους. Στην πρωτεύουσα αυτού του κράτους μέλους αυτή η αναλογία είναι 41,2%. Επομένως στο 50% των δήμων η αναναλογία των κατοίκων από την Κοινότητα υπερβαίνει το 20%.

Λαμβανομένης υπόψη της αρχής της ισότητας της ψήφου, πρέπει να υπάρξει μέριμνα ώστε κάθε παρέκκλιση να εφαρμόζεται γενικά σε όλους του δήμους του κράτους μέλους υπέρ του οποίου ισχύει. Δεν είναι επιτρεπτό μία ρύθμιση να εφαρμόζεται διαφορετικά από τον ένα δήμο στον άλλο, ιδίως ανάλογα με το ποσοστό που αντιπροσωπεύουν οι εκλογείς των εκλογέων βάσει του άρθρου 3 επί του συνόλου των εκλογέων.

## IV. Επικουρικότητα και αναλογικότητα

Η παρούσα πρόταση οδηγίας, η οποία εμπίπτει στην αποκλειστική αρμοδιότητα της Κοινότητας, αποσκοπεί στην εκπλήρωση, το συντομότερο δυνατό, των υποχρεώσεων της Επιτροπής που απορρέουν από τις διατάξεις του άρθρου 8 Β, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο της συνθήκης. Σύμφωνα με την αρχή της αναλογικότητας, η Επιτροπή προτείνει να θεσπιστούν οι λεπτομέρειες που προβλέπονται στο άρθρο αυτό υπό μορφή οδηγίας και να περιοριστεί το περιεχόμενο της παρούσας οδηγίας σε ό,τι είναι απολύτως απαραίτητο για την επίτευξη του προαναφερθέντος στόχου.

## Β. Σχολιασμός των άρθρων

### Άρθρο 1: Αντικείμενο της οδηγίας

Το άρθρο 1 ορίζει το πεδίο εφαρμογής της παρούσας οδηγίας, διευκρινίζοντας το αντικείμενο του άρθρου 8 Β, παράγραφος 2 της συνθήκης.

1. Η πρώτη παράγραφος διευκρινίζει ότι η παρούσα οδηγία αφορά μόνο τους πολίτες της Ενωσης οι οποίοι κατοικούν σε ένα κράτος μέλος του οποίου δεν έχουν την υπηκοότητα, καθώς και το δικαίωμά τους να συμμετέχουν στις δημοτικές και κοινοτικές εκλογές του κράτους αυτού. Κατά συνέπεια, δεν έχει ως στόχο την σφαιρική εναρμόνιση των εκλογικών συστημάτων των κρατών μελών.

Ως εκ τούτου, η παρούσα οδηγία δεν θίγει τις διατάξεις κάθε κράτους μέλους σχετικά με το δικαίωμα του εκλέγειν και εκλέγεσθαι των υπηκόων του κράτους αυτού που κατοικούν στην επικράτειά του.

Από την πρώτη παράγραφο συνάγεται, εξάλλου, ότι η παρούσα οδηγία αφορά μόνον τις δημοτικές και κοινοτικές εκλογές και όχι τις τοπικές ή εθνικές εκλογές. Από το άρθρο 8Β παράγραφος 1 της συνθήκης συνάγεται ότι οι δημοτικές και κοινοτικές εκλογές αφορούν τους κύριους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης και τα εξαρτώμενα από αυτούς όργανα.

2. Η δεύτερη παράγραφος διευκρινίζει, κατ'αρχήν, ότι η παρούσα οδηγία δεν επηρεάζει τις διατάξεις των κρατών μελών σχετικά με τις προϋποθέσεις κάτω από τις οποίες οι υπήκοοί τους μπορούν ή όχι να ασκήσουν το δικαίωμα του εκλέγειν και εκλέγεσθαι κατά τις δημοτικές και κοινοτικές εκλογές, ιδιαίτερα στην περίπτωση κατά την οποία τα πρόσωπα αυτά κατοικούν εκτός της επικράτειας του κράτους αυτού.

Δεδομένου ότι το άρθρο 8 Β, παράγραφος 1 της συνθήκης εγγυάται το δικαίωμα του εκλέγειν και εκλέγεσθαι στις δημοτικές και κοινοτικές εκλογές στο κράτος μέλος κατοικίας, χωρίς ωστόσο να υποκαθιστά το δικαίωμα αυτό στο κράτος μέλος του οποίου ο πολίτης είναι υπήκοος, εφόσον το εν λόγω δικαίωμα διατηρείται σύμφωνα με την εσωτερική νομοθεσία. Η τρίτη παράγραφος έχει επίσης ως στόχο το σεβασμό της ελευθερίας του πολίτη της Ενωσης να επιλέξει κατά πόσον θέλει να συμμετάσχει στις δημοτικές και κοινοτικές εκλογές του κράτους μέλους κατοικίας. Κατά συνέπεια, οι πολίτες της Ενωσης οι οποίοι διατηρούν το δικαίωμα του εκλέγειν και εκλέγεσθαι στο κράτος μέλος καταγωγής τους, παρά το γεγονός ότι κατοικούν εκτός της εθνικής επικράτειας, θα μπορούσαν στην πραγματικότητα να συμμετάσχουν τόσο στις δημοτικές και κοινοτικές εκλογές του κράτους μέλους καταγωγής τους, όσο και του κράτους μέλους κατοικίας τους. Το να γίνει παραδεκτό ότι οι πολίτες αυτοί που ψηφίζουν δύο φορές σε δύο διαφορετικές ψηφοφορίες δεν αντίκειται στην αρχή "One man, one vote", η οποία ισχύει υποθετικά σε μια και την αυτή ψηφοφορία. Δεδομένου ότι πρόκειται για δύο ξεχωριστές από νομική και πολιτική άποψη πράξεις σε δύο κράτη μέλη, αυτή η "παράλληλη ψήφος" δεν θίγει την εγκυρότητα των δημοτικών και κοινοτικών εκλογών στα κράτη αυτά. Από πολιτική άποψη ενδείκνυται όχι μόνον να ενθαρρύνεται η ένταξη των ξένων κατοίκων στην κοινωνία υποδοχής, αλλά και να γίνονται σεβαστοί οι δεσμοί που υφίστανται πάντοτε με το κράτος μέλος καταγωγής. Στο επιχείρημα αυτό πρέπει να προστεθεί ότι με την παρούσα προσέγγιση αποφεύγεται οποιαδήποτε περιττή αποτρεπτική επίπτωση και διευκολύνεται στο μεγαλύτερο δυνατό βαθμό η άσκηση του δικαιώματος ψήφου στο κράτος μέλος στο οποίο οι πολίτες έχουν την πραγματική κατοικία τους.

Δεδομένου ότι οι ειδικοί και σταθεροί δεσμοί οι οποίοι πρέπει να υφίστανται κανονικά, σύμφωνα με τη νομοθεσία κάθε κράτους μέλους, μεταξύ ενός κύριου οργανισμού τοπικής αυτοδιοίκησης και των πολιτών της Ενωσης οι οποίοι θέλουν να ψηφίσουν ή να θέσουν υποψηφιότητα υπό την ιδιότητά τους ως κατοίκων, η πρακτική σημασία της "παράλληλης ψήφου" παραμένει σε οποιαδήποτε περίπτωση εξαιρετικά περιορισμένη. Εξομοιώνοντας τις κατοικίες του ενδιαφερομένου σε άλλα κράτη μέλη προς αυτές του κράτους μέλους κατοικίας, το άρθρο 4 της παρούσας οδηγίας θα μειώσει ακόμη περισσότερο την πρακτική σημασία της "διπλής ψήφου".

Εξάλλου, η πρόληψη της "παράλληλης ψήφου" προϋποθέτει την ύπαρξη γραφειοκρατικού μηχανισμού ανταλλαγής πληροφοριών μεταξύ των κρατών μελών. Λαμβανομένης υπόψη της αποκεντρωμένης οργάνωσης των δημοτικών και κοινοτικών εκλογών, θα ήταν εξαιρετικά δύσκολο να θεσπιστεί μηχανισμός του είδους αυτού και να εξασφαλιστεί η ομαλή λειτουργία του. Δεδομένου ότι τέσσερα μόνον κράτη μέλη (Ελλάδα, Ισπανία, Γαλλία, Ιταλία) διατηρούν το δικαίωμα ψήφου στους υπηκόους τους που κατοικούν εκτός εθνικής επικράτειας, θα ήταν εντελώς ασυμβίβαστο προς την αρχή της αναλογικότητας να τεθεί σε λειτουργία ένας γραφειοκρατικός μηχανισμός του είδους αυτού για όλη την Ευρωπαϊκή Ενωση. Λαμβανομένου υπόψη του μεγάλου αριθμού δημοτικών και κοινοτικών εκλογών που πραγματοποιούνται, σε διαφορετικές ημερομηνίες, σε επίπεδο κρατών μελών, θα ήταν αδύνατο να απαγορευτεί, κατά τρόπο αποτελεσματικό και σύντομο, στους πολίτες να ψηφίσουν τόσο στο κράτος μέλος κατοικίας τους όσο και στο κράτος μέλος καταγωγής τους.

3. Δεδομένου ότι το άρθρο 8Β παράγραφος 1 της συνθήκης αναγνωρίζει το δικαίωμα του εκλέγειν και εκλέγεσθαι μόνον στους πολίτες της Ενωσης, στη δεύτερη παράγραφο διαπιστώνεται ότι η παρούσα οδηγία δεν αφορά το δικαίωμα του εκλέγειν και εκλέγεσθαι των υπηκόων τρίτων χωρών στις δημοτικές και κοινοτικές εκλογές. Κατά συνέπεια το δικαίωμα αυτό δεν θίγεται κατά κανένα τρόπο, όπου υπάρχει σύμφωνα με την εσωτερική νομοθεσία - στη συγκεκριμένη περίπτωση στη

Δανία, την Ιρλανδία και τις Κάτω Χώρες. Το ίδιο ισχύει και για το δικαίωμα του εκλέγειν και εκλέγεσθαι των υπηκόων χωρών ανεξάρτητων από την Κοινοπολιτεία του Ηνωμένου Βασιλείου. Εξάλλου, η παρούσα οδηγία ουδόλως αποσκοπεί είτε στο να υποχρεώσει, είτε στο να εμποδίσει τα κράτη μέλη στα οποία δεν υφίσταται το δικαίωμα, αυτό να το χορηγήσουν στα άτομα αυτά.

**Άρθρο 2 : Ορισμοί**

1. Προκειμένου να καθοριστεί το περιεχόμενο των δικαιωμάτων που διέπονται από το άρθρο 8 Β, παράγραφος 1, της συνθήκης πρέπει να προσδιοριστεί η βαθμίδα πολιτικής και διοικητικής οργάνωσης του κράτους μέλους της κατοικίας στην οποία μπορούν να ασκήσουν τα δικαιώματά τους οι ενδιαφερόμενοι πολίτες της Ένωσης. Προς τον σκοπό αυτό η παρούσα οδηγία αποφεύγει να καταφύγει στην ορολογία που χρησιμοποιείται από την εθνική νομοθεσία (για παράδειγμα δήμος, κοινότητα ή περιφέρεια).

Η παρούσα οδηγία, από μέριμνα για τη συνοχή της χρησιμοποιούμενης ορολογίας, ιδίως σε συνάρτηση με το άρθρο 198 Α της συνθήκης, κάνει χρήση του όρου "κύριος οργανισμός τοπικής αυτοδιοίκησης" για να υποδηλώσει το διοικητικό όργανο, το οποίο, σύμφωνα με την εσωτερική νομοθεσία, αποτελεί την βάση της πολιτικής και διοικητικής οργάνωσης κάθε κράτους μέλους.

Πρόκειται σε όλα τα κράτη μέλη για διοικητικούς φορείς οι οποίοι, είτε βάσει του Συντάγματος είτε βάσει νόμου, απολαύουν ορισμένης πολιτικής και διοικητικής αυτοτέλειας έναντι του κράτους. Συνήθως αυτή η αυτοτέλεια αναγνωρίζεται είτε μέσω γενικής διατάξεως περί αρμοδιότητας είτε με ειδική μεταβίβαση αρμοδιοτήτων σε ορισμένους τομείς. Στο πλαίσιο αυτής της αυτοτέλειας, οι εν λόγω βασικοί οργανισμοί τοπικής αυτοδιοίκησης διαχειρίζονται με δική τους ευθύνη ορισμένες δημόσιες υποθέσεις τοπικού ενδιαφέροντος. Είναι αυτονόητο ότι οι εξουσίες αυτών των οργανισμών περιορίζονται στα δικά τους εδαφικά όρια. Πρέπει να γίνει διάκριση μεταξύ αυτών των κύριων οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης και των αρχών του κράτους οι οποίες, στο πλαίσιο της αποκέντρωσης των υπηρεσιών, εξασφαλίζουν σε τοπικό επίπεδο την παροχή ορισμένων υπηρεσιών. Πρέπει, πάντως, να γνωρίζει κανείς ότι ένας κύριος οργανισμός τοπικής αυτοδιοίκησης αποτελεί συχνά διοικητική περιφερειακή υπηρεσία του κράτους και ότι τα δημοτικά εκτελεστικά όργανα αντιπροσωπεύουν το κράτος ή, εν πάση περιπτώσει, ασκούν ορισμένες από τις εξουσίες του.

Σε όλα τα κράτη μέλη αυτοί οι οργανισμοί έχουν όργανα που έχουν εκλεγεί με καθολική και άμεση ψηφοφορία. Συνήθως, πρόκειται για ένα σώμα αντιπροσώπων που διαθέτει, κυρίως, εξουσία λήψης αποφάσεων και διάρκεια εντολής μεταξύ 4 και 6 ετών. Εξάλλου, οι κύριοι οργανισμοί τοπικής αυτοδιοίκησης έχουν, σε όλα τα κράτη μέλη, εκτελεστικά όργανα είτε μονοπρόσωπα είτε συλλογικά (Βέλγιο, ορισμένα γερμανικά κρατίδια, Λουξεμβούργο, Κάτω Χώρες, Πορτογαλία) οι εξουσίες των οποίων, η σύνθεση και ο τρόπος διορισμού ποικίλλουν σε μεγάλο βαθμό.

Όταν αυτός ο οργανισμός υποδιαιρείται, ανάλογα με τη νομοθεσία κάθε κράτους μέλους, σε διοικητικούς φορείς που υπάγονται σ'αυτόν, έχουν ορισμένες ειδικές αρμοδιότητες και όργανα που εκλέγονται με καθολική και άμεση ψηφοφορία, θεωρούνται αναπόσπαστα τμήματα αυτού του κύριου οργανισμού.

Οι κύριοι οργανισμοί τοπικής αυτοδιοίκησης και οι ενδεχόμενες υποδιαιρέσεις τους που αναφέρονται από το άρθρο 2, παράγραφος 1, απαριθμούνται για κάθε κράτος μέλος στον πίνακα του παραρτήματος της παρούσας οδηγίας.

2. Ενόψει των σημαντικών διαφορών μεταξύ των τοπικών διοικήσεων των κρατών μελών και των διαφόρων γλωσσικών διατυπώσεων του άρθρου 8 Β, παράγραφος 1, της συνθήκης, χρειάζεται να δοθεί ορισμός του όρου "δημοτικές και κοινοτικές εκλογές". Πρέπει να γίνει συνείδηση ότι, εν πάση περιπτώσει, το Δικαστήριο μπορεί να δίνει, όταν χρειάζεται, ενιαία ερμηνεία στον όρο αυτό. Από πολιτική άποψη χρειάζεται να εξασφαλιστεί στους ενδιαφερόμενους πολίτες ένας "πυρήνας" πολιτικής συμμετοχής στο βασικό τοπικό όργανο στο κράτος μέλος της κατοικίας τους. Εξασφαλίζεται παράλληλα η αμοιβαιότητα που απαιτείται στο θέμα αυτό μεταξύ κρατών μελών.

α) Κατ'αρχάς, η δεύτερη παράγραφος ορίζει ότι πρόκειται για εκλογές στα τοπικά σώματα αντιπροσώπων και, ενδεχομένως, ανάλογα με τη νομοθεσία κάθε κράτους μέλους, για την εκλογή του προεδρεύοντος και, στην περίπτωση ενός συλλογικού εκτελεστικού οργάνου, για τα άλλα μέλη του τοπικού εκτελεστικού οργάνου.

β) Δεύτερον, ο ορισμός περιγράφει τις δημοτικές και κοινοτικές εκλογές κατά τρόπο ώστε να περικλείουν μόνον τις εκλογές με καθολική και άμεση ψηφοφορία και όχι τις εκλογές στους κόλπους του τοπικού σώματος των αντιπροσώπων ή του τοπικού εκτελεστικού οργάνου. Είναι ενδιαφέρον ότι, στο πλαίσιο αυτό, μόνον σε τέσσερα κράτη μέλη (την Γερμανία, την Ισπανία, την Ιταλία, την Πορτογαλία) ο προεδρεύων και, ενδεχομένως, τα μέλη του τοπικού εκτελεστικού οργάνου εκλέγονται ή μπορούν να εκλεγούν με καθολική και άμεση ψηφοφορία από τους δημότες, σε άλλα κράτη μέλη (την Δανία, την Γερμανία, την Ελλάδα, τη Γαλλία, την Ιρλανδία, το Ηνωμένο Βασίλειο) αναδεικνύονται με εσωτερικές εκλογές στο σώμα των αντιπροσώπων και διορίζονται από τα ανάκτορα σε τρία κράτη μέλη (Βέλγιο, Λουξεμβούργο, Κάτω Χώρες).

Δεδομένου ότι ο όρος "δημοτικές και κοινοτικές εκλογές" δεν περιλαμβάνει τις εκλογές στους κόλπους του τοπικού σώματος τών αντιπροσώπων και ότι η παρούσα οδηγία δεν επηρεάζει τη νομοθεσία των κρατών μελών σχετικά με τις αρμοδιότητες αυτών των σωμάτων και των μελών τους, η παρούσα οδηγία δεν εμποδίζει τα κράτη μέλη στα οποία οι εκλεγέντες στους δήμους και τις κοινότητες εκλέγουν, άμεσα ή έμμεσα, τα μέλη μιάς κοινοβουλευτικής συνέλευσης, να προβλέπουν ότι οι εκλεγέντες υπήκοοι άλλων κρατών μελών δεν μπορούν να συμμετέχουν σ'αυτή την ψηφοφορία.

γ) Όσον αφορά το επίπεδο της τοπικής διοίκησης, ο ορισμός αφορά, σύμφωνα με το άρθρο 8 Β, παράγραφος 1, της συνθήκης, μόνον τις εκλογές στο επίπεδο των κύριων οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης που μνημονεύονται στην παράγραφο 1. Στα κράτη μέλη όπου υπάρχουν και εξαρτώμενα όργανα τοπικής αυτοδιοίκησης, η συνθήκη εφαρμόζεται και στις εκλογές με καθολική και άμεση ψηφοφορία των αντιπροσώπων στα όργανα αυτά.

3. Καθορίζοντας την έννοια του κράτους μέλους κατοικίας, το άρθρο 2, παράγραφος 3 αναφέρει τα στοιχεία που περιλαμβάνονται στο άρθρο 8 Β, παράγραφος 2 της συνθήκης. Αντίθετα, η έννοια του κράτους μέλους καταγωγής ορίζεται, με την παράγραφο 4, βάσει του κριτηρίου της υπηκοότητας. Οι ορισμοί αυτοί είναι ίδιοι με αυτούς του άρθρου 2 παράγραφοι 3 και 4 της οδηγίς 93/109/ΕΚ για τον ακριβή τρόπο άσκησης του δικαιώματος του εκλέγειν και εκλέγεσθαι κατά τις εκλογές του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου από τους πολίτες της Ενωσης που κατοικούν σε ένα κράτος μέλος του οποίου δεν έχουν την υπηκοότητα[28].

(28) ΕΕ L 329 της 30.12.1993, σ. 34.

4. Με τον ορισμό του εκλογικού καταλόγου, το άρθρο 2, παράγραφος 5, δεν έχει ως στόχο να τροποποιήσει αλλά αντίθετα να συμπεριλάβει τις διάφορες μορφές επίσημων εκλογικών μητρώων όπως υπάρχουν αυτή τη στιγμή στα κράτη μέλη, ανεξάρτητα από τον τρόπο κατάρτισής τους (αυτεπάγγελτη εγγραφή ή κατόπιν ατομικής αιτήσεως) και την ενημέρωσή τους (μόνιμος ή μη μόνιμος χαρακτήρας, περιοδική αναθεώρηση ή κατάρτιση πριν από κάθε ψηφοφορία). Ο ορισμός αυτός περιλαμβάνει επίσης την ιδιαίτερη κατάσταση που ισχύει σε ορισμένα κράτη μέλη στα οποία, χωρίς να υπάρχει κάποιος ειδικός εκλογικός κατάλογος, αναφέρεται η ιδιότητα του εκλογέα στο μητρώο του πληθυσμού. Επιπλέον, το άρθρο 2, παράγραφος 5 δεν αποκλείει την υποδιαίρεση του εκλογικού καταλόγου σε συνάρτηση με ορισμένες κατηγορίες εκλογέων. Ο ορισμός αυτός είναι ίδιος με τον ορισμό του άρθρου 2 παράγραφος 7 της οδηγίας 93/109/ΕΚ.

5. Δεδομένου ότι η ημερομηνία κατά την οποία οι εκλογείς και οι εκλόγιμοι πρέπει να πληρούν τους απαιτούμενους όρους για την άσκηση του δικαιώματος του εκλέγειν και εκλέγεσθαι δεν είναι οι ίδιες σε όλα τα κράτη μέλη, το άρθρο 2, παράγραφος 8, μη επιδιώκοντας οποιαδήποτε εναρμόνιση, εισάγει την έννοια της ημερομηνίας αναφοράς που ορίζεται με παραπομπή στο δίκαιο του κράτους μέλους κατοικίας. Επειδή δεν πρόκειται για προσέγγιση των εκλογικών συστημάτων των κρατών μελών, ο ορισμός εμπεριλείει επίσης την ειδική κατάσταση σε ορισμένα κράτη μέλη τα οποία καθορίζουν περισσότερες ημέρες αναφοράς. Ο ορισμός αυτός είναι ίδιος με τον ορισμό του άρθρου 2 παράγραφος 8 της οδηγίας 93/109/ΕΚ.

6. Ορίζοντας την έννοια της υπεύθυνης δήλωσης, το άρθρο 2, παράγραφος 9 έχει ως στόχο, αποφεύγοντας οποιαδήποτε προσέγγιση των συστημάτων των κρατών μελών, τις ποικίλες μορφές δηλώσεων οι οποίες υφίστανται σήμερα στα κράτη μέλη. Για παράδειγμα, είναι δυνατόν να πρόκειται, σύμφωνα με το βρετανικό δίκαιο, για "statutory declaration" ή, σύμφωνα με το γερμανικό δίκαιο για "Eidesstattliche Vericherung" (ένορκη δήλωση). Σύμφωνα με τον ορισμό αυτό έχει σημασία κατ'αρχάς να μπορεί να κατατεθεί η δήλωση στην αρμόδια αρχή που προβλέπεται στις διατάξεις των άρθρων 9 και 10 της παρούσας οδηγίας. Επιπλέον, πρέπει να πρόκειται για δήλωση, η ανακρίβεια της οποίας συνεπάγεται την επιβολή κυρώσεων σύμφωνα με το δίκαιο του κράτους μέλους κατοικίας. Με την ενσωμάτωση της παρούσας οδηγίας, τα κράτη μέλη καλούνται να διευκρινίσουν την μορφή την οποία θα λάβει η δήλωση αυτή. Ο ορισμός αυτός είναι ίδιος με τον ορισμό του άρθρου 2 παράγραφος 9 της οδηγίας 93/109/ΕΚ.

**Άρθρο 3: Δικαίωμα του εκλέγειν και εκλέγεσθαι**

Στο πλαίσιο που καθορίσθηκε από το άρθρο 8 Β, παράγραφος 2, πρώτο εδάφιο της συνθήκης, το άρθρο 3 ορίζει τις προϋποθέσεις βάσει των οποίων παρέχεται η ιδιότητα του εκλογέα ή εκλόγιμου στις δημοτικές και κοινοτικές εκλογές στο κράτος μέλος κατοικίας. Η ημέρα κατά την οποία πρέπει να πληρούνται οι απαιτούμενες προϋποθέσεις για την απόκτηση της ιδιότητας του εκλογέα ή του εκλόγιμου, σύμφωνα με τη νομοθεσία του κράτους μέλους κατοικίας, μπορεί να είναι είτε η ημέρα της ψηφοφορίας είτε κάποια άλλη ημέρα αναφοράς. Βεβαίως, το θέμα του κατά πόσον υπάρχουν ίδιες ημέρες αναφοράς για το δικαίωμα του εκλέγειν και του εκλέγεσθαι αφορά τις διατάξεις που ισχύουν από κάθε κράτος μέλος.

1. Δεδομένου ότι το άρθρο 8, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο της συνθήκης ορίζει την έννοια της ιθαγένειας της Ενωσης και ότι η Δήλωση σχετικά με την υπηκοότητα ενός κράτους μέλους, που αποτελεί παράρτημα της συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ενωση, ερμηνεύει τον εν λόγω ορισμό, το άρθρο 3, στοιχείο (α), παραπέμπει ρητά στο άρθρο 8, παράγραφος 1 δεύτερο εδάφιο της συνθήκης. Με τον τρόπο αυτό, το άρθρο 3 λαμβάνει υπόψη το γεγονός ότι οι κανόνες σχετικά με την απόκτηση και την κατοχή της υπηκοότητας ενός κράτους μέλους δεν αφορούν τη συνθήκη, αλλά το εθνικό δίκαιο του οικείου κράτους μέλους.

Όπως προκύπτει, ο καθορισμός της εθνικότητας των προσώπων από υπερπόντιες χώρες και εδάφη (ΕΧΕ) δυνάμει του άρθρου 227, παράγραφος 3 της συνθήκης εναπόκειται αποκλειστικά στη νομοθεσία του κράτους μέλους με το οποίο έχει ιδιαίτερους δεσμούς κάθε ΥΧΕ. Κατά συνέπεια, τα πρόσωπα που κατάγονται από ΥΧΕ και έχουν σύμφωνα με τη νομοθεσία κάποιου κράτους μέλους την υπηκοότητα του κράτους αυτού και διαμένουν σε κάποιο άλλο κράτος μέλος έχουν το δικαίωμα του εκλέγειν και εκλέγεσθαι στις δημοτικές και κοινοτικές εκλογές. Εναπόκειται λοιπόν σε κάθε κράτος μέλος να ορίσει, εφόσον είναι απαραίτητο για την εφαρμογή της παρούσας οδηγίας, τα πρόσωπα τα οποία πρέπει να θεωρούνται υπήκοοί του.

Αντίθετα, η παρούσα οδηγία δεν μπορεί να ρυθμίσει την κατάσταση των προσώπων που κατάγονται από τις ΥΧΕ τα οποία δεν έχουν την υπηκοότητα ενός κράτους μέλους, ούτε εκείνων τα οποία κατοικούν στο κράτος μέλος με το οποίο διατηρεί ιδιαίτερες σχέσεις η αντίστοιχη ΥΧΕ. Η διάταξη αυτή διέπει μόνο το δικαίωμα του εκλέγειν και εκλέγεσθαι σε κάποιο κράτος μέλος διαφορετικό από εκείνο της υπηκοότητας.

2. Στο πλαίσιο που θεσπίστηκε από το άρθρο 8 Β παράγραφος 2 πρώτο εδάφιο της συνθήκης, το άρθρο 3 στοιχείο β), ορίζει την αρχή της ισότητας μεταξύ ημεδαπών και αλλοδαπών εκλογέων και, συγχρόνως, την αρχή των λιγότερο δυνατών παρεμβάσεων στα εκλογικά συστήματα των κρατών μελών. Σύμφωνα με τα συστήματα αυτά, οι λοιποί απαιτούμενοι όροι για την απόκτηση της ιδιότητας του εκλογέα και του εκλόγιμου αφορούν, κυρίως, την ηλικία για την απόκτηση του δικαιώματος ψήφου και την κατοικία.

Εκτός από τον όρο της ιθαγένειας της Ενωσης, ο όρος της κατοικίας στο κράτος μέλος του τόπου της ψηφοφορίας ή της υποβολής υποψηφιότητας αποτελεί το δεύτερο βασικό στοιχείο της εγγύησης του άρθρου 8 Β παράγραφος 2 της συνθήκης. Ο όρος αυτός υπογραμμίζει τη σχέση με το δικαίωμα της ελεύθερης κυκλοφορίας και της διαμονής όπως προβλέπεται στο άρθρο 8 Α της εν λόγω συνθήκης. Αν και η έννοια της κατοικίας, κατ'αντιδιαστολή προς την έννοια της ιθαγένειας, δεν διευκρινίζεται από την ίδια τη συνθήκη, δεν συντρέχει κανένας λόγος ορισμού της, με ενιαίο τρόπο, στο πλαίσιο της παρούσας οδηγίας. Λόγω του γεγονότος αυτού, τα άρθρα 3 και 5 αποφεύγουν να δώσουν κάποιον τέτοιο ορισμό, γεγονός το οποίο επιτρέπει να τηρηθεί καλύτερα η αρχή της ισότητας των όρων μεταξύ, αφενός, ημεδαπών εκλογέων και εκλογίμων και, αφετέρου, των αλλοδαπών εκλογέων και εκλογίμων. Συγχρόνως, η παρούσα οδηγία αποφεύγει να παρέμβει, στο θέμα αυτό, στα εκλογικά συστήματα των κρατών μελών.

Εξάλλου, δεν ενδείκνυται να καθοριστεί με ομοιόμορφο τρόπο ελάχιστη περίοδος κατοικίας στην επικράτεια του κράτους μέλους υποδοχής. Από την ερμηνεία της συνθήκης συνάγεται ότι η έννοια της κατοικίας χαρακτηρίζεται από ποιοτικά στοιχεία και όχι ποσοτικά. Στο πλαίσιο αυτό παρουσιάζει ενδιαφέρον το γεγονός ότι η διακυβερνητική διάσκεψη δεν ενστερνίστηκε όλες τις προτάσεις που έγιναν

προς αυτήν την κατεύθυνση[29] Από πολιτική άποψη πρέπει να σημειωθεί ότι οποιαδήποτε προϋπόθεση ως προς την ελάχιστη περίοδο κατοικίας θα στερούσε σε σημαντικό αριθμό πολιτών της Ενωσης το δικαίωμα το εκλέγειν και εκλέγεσθαι στο κράτος μέλος κατοικίας. Στερούμενοι αυτών των πολιτικών δικαιωμάτων, οι πολίτες αυτοί θα υπόκεινταν εν τούτοις στις ίδιες υποχρεώσεις στις οποίες υπόκεινται οι λοιποί κάτοικοι του κύριου οργανισμού τοπικής αυτοδιοίκησης και ιδιαίτερα σε δημοτικούς φόρους. Όπως και οι άλλοι κάτοικοι οι πολίτες αυτοί θα ήταν επί πλέον υποχρεωμένοι να συμμορφώνονται προς τις αποφάσεις που λαμβάνονται είτε από το σώμα των αντιπροσώπων είτε από τα εκτελεστικά όργανα στο πλαίσιο της τοπικής αυτονομίας και οι οποίες αφορούν την καθημερινή τους ζωή. Τελικά, προκειμένου οι πολίτες που δεν είναι υπήκοοι μιας χώρας να εντάσσονται ομαλά στη ζωή της χώρας αυτής πρέπει όχι μόνον να μπορούν να συμμετέχουν στην οικονομική και κοινωνική ζωή του οργανισμού τοπικής αυτοδιοίκησης, αλλά και στην πολιτική ζωή και στο πλαίσιο αυτό να αναλαμβάνουν τις ευθύνες τους για τα δημόσια πράγματα σε τοπικό επίπεδο.

3. Αντίθετα, το άρθρο 3 δεν επηρεάζει τους διοικητικούς όρους που απαιτούνται σε κάθε κράτος μέλος για να μπορεί κάποιος εκλογέας να ασκήσει το σχετικό δικαίωμά του σε συγκεκριμένο δήμο ή περιφέρεια κατά τη διάρκεια μιας εκλογικής αναμέτρησης ή για να μπορεί κάποιος εκλόγιμος να υποβάλει την υποψηφιότητά του είτε σε κάποιο συγκεκριμένο κατάλογο είτε σε κάποια ορισμένη περιφέρεια κατά τη διάρκεια μιας εκλογικής αναμέτρησης. Οι όροι αυτοί έχουν ως στόχο να εξασφαλίσουν την άρτια προετοιμασία και διεξαγωγή των εκλογικών διαδικασιών και αφορούν, κυρίως, την κατοικία της περιφέρειας ή του δήμου στον οποίο ασκείται το εκλογικό δικαίωμα και, ενδεχομένως, την ελάχιστη διάρκεια. Το ίδιο ισχύει και για τους διοικητικούς όρους τους οποίους πρέπει να πληρούν οι υποψήφιοι. Οι όροι αυτοί αφορούν, ειδικότερα, τις λεπτομέρειες ανακήρυξης των υποψηφίων, ορισμένες αποδείξεις καθώς και τις προθεσμίες εντός των οποίων πρέπει να κατατεθούν οι υποψηφιότητες. Εννοείται ότι κάθε κοινοτικός εκλογέας ή εκλόγιμος κατά την έννοια του άρθρου 3 που επιθυμεί να συμμετάσχει, πραγματικά, στις δημοτικές και κοινοτικές εκλογές στο κράτος μέλος κατοικίας πρέπει να συμμορφωθεί προς τις εθνικές διατάξεις που ισχύουν στον εν λόγω τομέα για τους υπηκόους του εν λόγω κράτους μέλους.

4. Σχετικά με την έκπτωση από το δικαίωμα του εκλέγεσθαι που αναφέρεται στο άρθρο 5, το άρθρο 3 ορίζει ότι το δικαίωμα του εκλέγειν και εκλέγεσθαι αναγνωρίζεται μόνον σύμφωνα με τις λοιπές διατάξεις της παρούσας οδηγίας.

**Άρθρο 4: Κατοικία**

Το άρθρο 4 αφορά τον όρο της κατοικίας , χωρίς πάντως να δίνει ενιαίο ορισμό, αλλά παραπέμπει αντίθετα στο δίκαιο κάθε κράτους μέλους, πράγμα που επιτρέπει να τηρείται σε μεγαλύτερο βαθμό η αρχή της ισότητας όρων μεταξύ, αφενός ημεδαπών εκλογέων και εκλόγιμων και αφετέρου αλλοδαπών εκλογέων και εκλόγιμων.

---

(29) Ενα αρχικό σχέδιο της Προεδρίας του οποίου το άρθρο Γ προέβλεπε, στην παράγραφο 2, ότι "οι προϋποθέσεις άσκησης του δικαιώματος αυτού, οι οποίες ορίζονται σύμφωνα με το άρθρο ΣΤ, προβλέπουν ελάχιστη περίοδο κατοικίας". Στο ίδιο πλαίσιο η διακυβερνητική διάσκεψη δεν δέχθηκε το κείμενο που είχε προτείνει η Επιτροπή (SEC(91)500 = Conf.UP 1740/91): "Όλοι οι πολίτες της Ενωσης έχουν .... το δικαίωμα του εκλέγειν και εκλέγεσθαι στις δημοτικές και κοινοτικές εκλογές και στις εκλογές του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου στον τόπο στον οποίο κατοικούν συνήθως του λάχιστον [...] έτη."

1. Στην περίπτωση κατά την οποία, σύμφωνα με τη νομοθεσία ενός κράτους μέλους, πρέπει να υπάρξει απόδειξη ελάχιστης διάρκειας διαμονής στην εκλογική επικράτεια, το άρθρο 4 αποσκοπεί στην αποφυγή κάθε διακρίσεως μεταξύ ημεδαπών και αλλοδαπών εκλογέων και εκλογίμων που θα μπορούσε να ανακύψει από το γεγονός ότι ο όρος αυτός πληρούται, στην πράξη, εύκολα από τους υπηκόους ενός κράτους πλην όμως δύσκολα από τους μη υπηκόους. Κατά συνέπεια, το άρθρο 4 εξομοιώνει την περίοδο κατοικίας σε άλλα κράτη μέλη, για παράδειγμα στο κράτος μέλος καταγωγής, με εκείνη στο κράτος μέλος του τόπου ψηφοφορίας ή υποβολής υποψηφιότητας.

2. Σύμφωνα με το δίκαιο των κρατών μελών, ο όρος της κατοικίας σχετίζεται κανονικά με το γεωγραφικό χώρο στο οποίο ο ενδιαφερόμενος διαμένει συνήθως στο εν λόγω κράτος μέλος και δεν λαμβάνει υπόψη τις ενδεχόμενες συμπληρωματικές κατοικίες σε άλλα κράτη μέλη. Για το λόγο αυτό το άρθρο 4 αποσκοπεί στην αποφυγή οποιασδήποτε διάκρισης εις βάρος των ημεδαπών εκλογέων και εκλόγιμων. Διάκριση του είδους αυτού θα μπορούσε να προέλθει από το γεγονός ότι πρέπει να αποδείξουν την ύπαρξη της κύριας κατοικίας τους στο δήμο ή κοινότητα ψηφοφορίας, ενώ οι αλλοδαποί πολίτες της Ενωσης θα μπορούσαν να ψηφίσουν ή να εκλεγούν με βάση την μοναδική , αλλά στην πραγματικότητα δευτερεύουσα κατοικία στο εν λόγω κράτος μέλος, λαμβανομένου υπόψη του γεγονότος ότι το μόνιμο κέντρο των ενδιαφερόντων τους βρίσκεται σε άλλο κράτος μέλος, και ιδιαίτερα στο κράτος καταγωγής. Σε περίπτωση που σύμφωνα με τη νομοθεσία ενός κράτους μέλους, πρέπει η κύρια κατοικία να βρίσκεται στο δήμο ή κοινότητα ψηφοφορίας, το άρθρο 4 ορίζει ότι η προϋπόθεση αυτή πρέπει να εξακριβώνεται λαμβάνοντας υπόψη όλες τις άλλες κατοικίες που διαθέτει ενδεχομένως ο ενδιαφερόμενος σε άλλα κράτη μέλη.

3. Δεδομένου ότι το άρθρο 4 διέπει μόνο τους απαιτούμενους όρους για την κατοχή του δικαιώματος του εκλέγειν και εκλέγεσθαι στο κράτος μέλος κατοικίας, η διάταξη στο πρώτο εδάφιο δεν επηρεάζει κατά κανένα τρόπο τους ειδικούς όρους οι οποίοι, σε κάθε κράτος μέλος, διέπουν την άσκηση των δικαιωμάτων αυτών από εκλογείς ή εκλόγιμους είτε αυτοί είναι ημεδαποί είτε όχι σε ένα συγκεκριμένο κύριο οργανισμό ή περιφέρεια τοπικής αυτοδιοίκησης κατά τη διεξαγωγή μιας συγκεκριμένης ψηφοφορίας και οι οποίοι συνδέονται, κανονικά, με μία ορισμένη ελάχιστη διάρκεια κατοικίας στον εν λόγω δήμο ή κοινότητα ή περιφέρεια. Οι όροι αυτοί έχουν ως αφετηρία τις διοικητικές απαιτήσεις ως προς την ορθή κατάρτιση των εκλογικών καταλόγων και την κατάλληλη προετοιμασία της ψηφοφορίας. Είναι αληθές ότι οι ελάχιστες περίοδοι κατοικίας διαφέρουν από το ένα κράτος στο άλλο και είναι μερικές φορές μεγαλύτερες ως προς την εκλογιμότητα, δεν υπερβαίνουν πάντως κανονικά το ένα χρόνο.

**Άρθρο 5: Κώλυμα εκλογιμότητας**

1. Το άρθρο 5 αναφέρεται μόνο στο κώλυμα εκλογιμότητας, δηλαδή τις περιπτώσεις στις οποίες ένας πολίτης της Ενωσης στερείται του δικαιώματος του εκλέγεσθαι κατόπιν σχετικής αποφάσεως ποινικού ή πολιτικού δικαστηρίου. Αντίθετα, το καθεστώς του ασυμβίβαστου, το οποίο ρυθμίζεται με το άρθρο 6 αφορά μόνο τη νομική απαγόρευση σώρευσης της εντολής του εκλεγμένου σε δημοτικές ή κοινοτικές αρχές στο κράτος μέλος κατοικίας με άλλες ιδιότητες στο κράτος μέλος καταγωγής.

2. Δεδομένου ότι το κώλυμα εκλογιμότητας μπορεί να απορρέει από μία απόφαση του αστικού ή του ποινικού δικαίου η οποία έχει ληφθεί από τις αρμόδιες δικαστικές ή διοικητικές αρχές είτε του κράτους μέλους κατοικίας είτε του κράτους μέλους καταγωγής και ότι λόγω απουσίας διεθνών συμβάσεων, τέτοιου είδους δικαστικές αποφάσεις δεν είναι εκτελεστές, κανονικά, στο κράτος μέλος

κατοικίας, το άρθρο 5 θεσπίζει ότι τα κράτη μέλη μπορούν να εφαρμόσουν την αρχή της σώρευσης των ρυθμίσεων που διέπουν το κώλυμα εκλογιμότητας στο κράτος μέλος κατοικίας και στο κράτος μέλος καταγωγής. Αυτή η ενδοτικού δικαίου ρύθμιση δεν είναι ασυμβίβαστη με την κοινοτική αρχή της μη εισαγωγής διακρίσεων· πράγματι, στο πλαίσιο της πρόληψης των κινδύνων στρέβλωσης που θα μπορούσαν να προκύψουν λόγω μη εναρμόνισης μεταξύ των ρυθμίσεων που διέπουν το κώλυμα εκλογιμότητας στα κράτη μέλη, ένα τέτοιο σύστημα μπορεί να θεωρηθεί ότι εμπίπτει στις "λεπτομέρειες" που πρέπει να θεσπίσει το Συμβούλιο κατ'εφαρμογή του άρθρου 8 Β παράγραφος 1, της συνθήκης.

Ως προς την ουσία, αυτή η προαιρετική σώρευση δικαιολογείται από το ότι το κράτος μέλος της κατοικίας μπορεί να ενδιαφέρεται όπως ένα πρόσωπο το οποίο έχει εκπέσει του δικαιώματος του εκλέγεσθαι στο κράτος μέλος προέλευσης, συνήθως κατόπιν δικαστικής αποφάσεως, να μην έχει τη δυνατότητα να αποκατασταθεί σ'αυτό το δικαίωμα απλώς και μόνο επειδή κατοικεί σε άλλο κράτος μέλος. Για να διαφυλαχθεί το κύρος του σώματος αντιπροσώπων και ενδεχομένως των εκτελεστικών οργάνων σε δημοτικό ή κοινοτικό επίπεδο, μπορεί να ενδείκνυται να ληφθούν τα απαραίτητα μέτρα ώστε ένας πολίτης της Ενωσης ο οποίος στερείται του δικαιώματος του εκλέγεσθαι να μην μπορεί να καταλαμβάνει έδρα ούτε ακόμα να διεξάγει εκλογική εκστρατεία στις δημοτικές και κοινοτικές εκλογές του κράτους μέλους κατοικίας. Είναι προφανές ότι οι κίνδυνοι που απειλούν το κύρος των εκλεγμένων δημοτικών και κοινοτικών οργάνων είναι σοβαρότεροι και περισσότερο αισθητοί στο πλαίσιο του δικαιώματος του εκλέγεσθαι παρά στο πλαίσιο του δικαιώματος του εκλέγειν.

Είναι αληθές ότι τα εθνικά καθεστώτα που διέπουν το κώλυμα εκλογιμότητας είναι πολύ διαφορετικά μεταξύ τους, πλην όμως η αρχή της σώρευσης έχει ως αφετηρία το γεγονός ότι όλα αυτά τα καθεστώτα τηρούν, καθένα με τον τρόπο του, τους γενικούς κανόνες ενός κράτους δικαίου καθώς και τη δημοκρατική αρχή και ότι, κατά συνέπεια, το κράτος μέλος κατοικίας μπορεί να λαμβάνει υπόψη τη στέρηση του δικαιώματος στο κράτος μέλος καταγωγής.

3. Για την υλοποίηση αυτής της προαιρετικής ρύθμισης για σώρευση που αναφέρεται στην παράγραφο 1, το άρθρο 9, παράγραφος 2, επιτρέπει στο κράτος μέλος κατοικίας να ζητεί από τον ενδιαφερόμενο πολίτη την προσκόμιση, κατά την υποβολή της υποψηφιότητάς του, βεβαίωσης από το κράτος μέλος καταγωγής του με την οποία θα πιστοποιείται ότι δεν έχει κώλυμα εκλογιμότητας στο εν λόγω κράτος ή ότι οι αρμόδιες διοικητικές αρχές δεν γνωρίζουν κάτι τέτοιο. Στη βάση αυτή, το άρθρο 5, παράγραφος 2, επιτρέπει στο κράτος μέλος κατοικίας να κηρύξει την υποψηφιότητα απαράδεκτη εφόσον ο υποψήφιος δεν προσκομίσει τη βεβαίωση αυτή. Ενώ το άρθρο 9, παράγραφος 2, θεσπίζει μία τυπική προϋπόθεση, το άρθρο 5, παράγραφος 2, καθιστά δυνατό τον καθαρά τυπικό έλεγχο ο οποίος, στα περισσότερα κράτη μέλη, πραγματοποιείται συνήθως πριν από την ψηφοφορία. Στο πλαίσιο αυτό, το άρθρο 5, παράγραφος 2, δεν μεταβάλλει ουδόλως ορισμένα εθνικά καθεστώτα εκλογιμότητας βάσει των οποίων ο έλεγχος επί της ουσίας δεν μπορεί να πραγματοποιηθεί παρά μόνο μετά την ψηφοφορία. Δεδομένης της πολιτικής σημασίας των κωλυμάτων εκλογιμότητας, φαίνεται, ωστόσο, ότι θα πρέπει, στο μέτρο του δυνατού, η διαπίστωση του απαράδεκτου της υποψηφιότητας να πραγματοποιείται πριν από την έναρξη της προεκλογικής εκστρατείας.

4. Δεδομένου ότι τα τοπικά εκτελεστικά όργανα συμμετέχουν επίσης στην άσκηση της δημόσιας εξουσίας και στη διασφάλιση του γενικού συμφέροντος - στην επικράτεια του κύριου οργάνου τοπικής αυτοδιοίκησης - τα κράτη μέλη, σεβόμενα στο ακέραιο το κοινοτικό δίκαιο, έχουν τη δυνατότητα να θεσπίζουν ότι μόνον οι δικοί τους υπήκοοι είναι εκλόγιμοι για τη θέση του δημάρχου ή του προέδρου της κοινότητας ή του μέλους του δημοτικού ή του κοινοτικού συμβουλίου. Κατά συνέπεια, τα μέλη των τοπικών εκτελεστικών οργάνων αντιμετωπίζονται ισότιμα, ανεξάρτητα από το εάν εκλέγονται άμεσα ή έμμεσα.

## Άρθρο 6: Ασυμβίβαστο

1. Η πρώτη παράγραφος εφαρμόζει την αρχή της ισότητας και της μη εισαγωγής διακρίσεων μεταξύ ημεδαπών και αλλοδαπών εκλογέων και διευκρινίζει ότι το άρθρο 6 δεν επηρεάζει τα καθεστώτα περί ασυμβίβστου που ισχύουν σε κάθε κράτος μέλος. Ιδιαίτερα, το άρθρο 6 δεν θίγει κατά κανένα τρόπο τα καθεστώτα ορισμένων κρατών μελών στα οποία το ασυμβίβαστο υφίσταται, από νομική άποψη, υπό μορφή κωλύμματος εκλογιμότητας δυνάμει του νόμου και κατά συνέπεια, απαγορεύουν στα συγκεκριμένα πρόσωπα να υποβάλουν υποψηφιότητα σε δημοτικές και κοινοτικές εκλογές.

2. Προκειμένου να εφαρμοστεί με τον καλύτερο δυνατό τρόπο η αρχή της ισότητας μεταξύ ημεδαπών και αλλοδαπών πολιτών της Ενωσης, η παράγραφος 2 ορίζει ότι τα κράτη μέλη μπορούν να θεσπίζουν ότι η ιδιότητα του ημεδαπού εκλεγέντος στις δημοτικές και κοινοτικές εκλογές είναι επίσης ασυμβίβαστη με καθήκοντα που ασκούνται σε άλλο κράτος μέλος και τα οποία ισοδυναμούν με αυτά που, σύμφωνα με το εθνικό δίκαιο, συνεπάγονται το ασυμβίβαστο. Η λύση αυτή δικαιολογείται λόγω της ειδικής κατάστασης των προσώπων αυτών. Είναι πιθανώς αναγκαίο να αποφευχθεί το ενδεχόμενο σύγκρουσης της ιδιότητας του εκλεγέντος στις δημοτικές και κοινοτικές εκλογές στο κράτος μέλος κατοικίας με ορισμένα καθήκοντα που ενδεχομένως ασκεί στο κράτος μέλος καταγωγής. Μπορεί ευλόγως να τεθεί το ερώτημα κατά πόσον ένα άτομο είναι σε θέση να εκπροσωπήσει συγχρόνως και σε ικανοποιητικό βαθμό τους δημοτικούς και κοινοτικούς εκλογείς στο κράτος μέλος κατοικίας και στο κράτος μέλος καταγωγής.

## Άρθρο 7: Εγγραφη κατόπιν αιτήσεως και υποχρεωτική ψήφος

1. Προκειμένου να γίνει σεβαστή η ελευθερία των πολιτών της Ενωσης να επιλέξουν εάν θέλουν ή όχι να συμμετάσχουν στις δημοτικές και κοινοτικές εκλογές του κράτους μέλους κατοικίας τους, το άρθρο 7 παράγραφος 1 ορίζει ότι ένας εκλογέας κατά την έννοια του άρθρου 3 εγγράφεται στους εκλογικούς καταλόγους του κράτους μέλους κατοικίας μόνο εάν έχει εκδηλώσει ρητά τη βούλησή τους προς τούτο. Η σοβαρότητα αυτής της εκδήλωσης της βούλησης οφείλεται κατά κύριο λόγο στην επίπτωση που έχει στην υποχρεωτική ψήφο όπως υφίσταται σήμερα σε πολλά κράτη μέλη.

2. Στα κράτη μέλη στα οποία η ψήφος είναι υποχρεωτική, οι κατά την έννοια του άρθρου 3 εκλογείς οι οποίοι, μετά από αίτησή τους, έχουν εγγραφεί στους εκλογικούς καταλόγους του κράτους μέλους κατοικίας τους υπόκεινται, λαμβανομένης υπόψη της αρχής της ισότητας μεταξύ ημεδαπών και αλλοδαπών εκλογέων, στην υποχρέωση αυτή δυνάμει του άρθρου 7, παράγραφος 2.

**Αρθρο 8: Τυπικές προϋποθέσεις για την άσκηση του δικαιώματος του εκλέγειν**

1. Στο άρθρο 8, παράγραφος 1, τίθεται το θέμα της προθεσμίας εντός της οποίας πρέπει να υποβληθεί στις αρμόδιες αρχές του κράτους μέλους κατοικίας η αίτηση εγγραφής στους εκλογικούς καταλόγους και αποσκοπεί στην απεξάρτησή της στο μεγαλύτερο δυνατό βαθμό από τα εκλογικά καθεστώτα των κρατών μελών τα οποία διαφέρουν σημαντικά στο θέμα αυτό.

Στα κράτη μέλη στα οποία οι εκλογικοί κατάλογοι αναθεωρούνται περιοδικά, οι κατά την έννοια του άρθρου 3 εκλογείς μπορούν να ζητήσουν την εγγραφή τους την περίοδο αυτή. Διαφορετικά, η εγγραφή μπορεί να γίνει κατ'εξαίρεση και υπό τους ίδιους όρους με αυτούς που προβλέπονται για τους ημεδαπούς εκλογείς.

Στα κράτη μέλη όπου οι εκλογικοί κατάλογοι συντάσσονται, συνήθως, πριν από κάθε ψηφοφορία, οι κατά την έννοια του άρθρου 3 εκλογείς πρέπει να έχουν τη δυνατότητα να ζητούν την εγγραφή τους εντός της προσήκουσας προθεσμίας πριν από το κλείσιμο του καταλόγου. Τα κράτη μέλη τα οποία εμπίπτουν στην κατηγορία αυτή θα κληθούν, κατά τη μεταφορά της παρούσας οδηγίας στο δίκαιό τους, να καθορίσουν την προθεσμία αυτή λαμβάνοντας υπόψη, αφενός μεν τα έννομα συμφέροντα των εκλογέων και αφετέρου το συμφέρον της άρτιας διοικητικής προετοιμασίας της ψηφοφορίας.

2. Το άρθρο 8, παράγραφος 2 αναφέρεται στα αποδεικτικά στοιχεία που οφείλει να προσκομίσει ο κατά την έννοια του άρθρου 3 εκλογέας υποστηρίζοντας την αίτηση εγγραφής του και ως προς αυτό παραπέμπει στους ίδιους όρους τους οποίους πρέπει να πληρούν οι ημεδαποί εκλογείς. Για να πιστοποιείται η πλήρωση των προϋποθέσεων που απαιτούνται από το άρθρο 3 είναι πάντως απαραίτητο να υποβάλουν οι κατά την έννοια του άρθρου 3 εκλογείς ορισμένα συμπληρωματικά αποδεικτικά στοιχεία. Εφόσον ο σκοπός είναι να διευκολυνθεί στο μεγαλύτερο δυνατό βαθμό η άσκηση του εκλογικού δικαιώματος στο κράτος μέλος της κατοικίας, τα εν λόγω αποδεικτικά στοιχεία πρέπει να περιορίζονται στα απολύτως απαραίτητα. Λόγω του γεγονότος αυτού ο ενδιαφερόμενος υποχρεούται βάσει του άρθρου 8, παράγραφος 2 να υποβάλει μόνο δήλωση με την οποία θα διευκρινίζονται περιορισμένος αριθμός στοιχείων που θα επιτρέπει στο κράτος μέλος καταγωγής να γνωρίζει την ταυτότητα του ενδιαφερομένου και να πιστοποιεί την ύπαρξη των προϋποθέσεων που απαιτούνται από το άρθρο 3.

Για να διευκολυνθεί ακόμη περισσότερο η απόδειξη της ταυτότητάς των προσώπων που ζητούν να εγγραφούν στους εκλογικούς καταλόγους, το κράτος μέλος κατοικίας είναι ελεύθερο, σύμφωνα με την παράγραφο 3, να απαιτήσει μια μόνον σημπληρωματική απόδειξη.

3. Σεβόμενο την ελευθερία επιλογής των κατά την έννοια του άρθρου 3 εκλογέων, καθώς και τα εκλογικά συστήματα των κρατών μελών, το άρθρο 8, παράγραφος 3 αποσκοπεί στο να απαλλάξει τους ενδιαφερόμενους πολίτες από άχρηστες διοικητικές διαδικασίες και συγχρόνως να διευκολύνει τα κράτη μέλη τα οποία ενημερώνουν περιοδικά τους εκλογικούς καταλόγους τους. Κατά συνέπεια, ο κατά την έννοια του άρθρου 3 εκλογέας ο οποίος εξεδήλωσε τη βούληση να ασκήσει το δικαίωμα του εκλέγειν στο κράτος μέλος κατοικίας του δεν είναι υποχρεωμένος να

υποβάλει εκ νέου την αίτηση που αναφέρεται στην παράγραφο 1 πριν από κάθε ψηφοφορία. Εφόσον δεν εκδηλώσει αντίθετη βούληση παραμένει εγγεγραμμένος στους εκλογικούς καταλόγους του κράτους μέλους κατοικίας υπό τους ίδιους όρους υπό τους οποίους είναι εγγεγραμμένοι οι ημεδαποί εκλογείς.

**Άρθρο 9: Τυπικές προϋποθέσεις υποψηφιότητας**

1. Το άρθρο 9, παράγραφος 1 αναφέρεται στα αποδεικτικά στοιχεία που πρέπει να προσκομίσει υποχρεωτικά ένας κατά την έννοια του άρθρου 3 εκλόγιμος κατά την κατάθεση της δήλωσης υποψηφιότητάς του και παραπέμπει για το θέμα αυτό στους ίδιους όρους με αυτούς που πρέπει να πληρούν οι ημεδαποί εκλόγιμοι. Για να πιστοποιείται η πλήρωση των όρων που απαιτούνται από το άρθρο 3, το άρθρο 9 παράγραφος 1 ορίζει εν τούτοις ότι οι αλλοδαποί υποψήφιοι προσκομίζουν περιορισμένο αριθμό ειδικών αποδεικτικών στοιχείων, τα οποία πάντως πρέπει να περιορίζονται στα απολύτως απαραίτητα. Η δομή του άρθρου 9, παράγραφος 1 είναι πανομοιότυπη με αυτήν του άρθρου 8, παράγραφος 2.

2. Για να εφαρμοστεί η προαιρετική ρύθμιση ως προς τη σώρευση σχετικά με την έκπτωση από το δικαίωμα του εκλέγεσθαι που αναφέρεται στο άρθρο 5, το άρθρο 9, παράγραφος 2 προβλέπει ότι το κράτος μέλος της κατοικίας μπορεί να ζητήσει από τον εκλόγιμο κατά την έννοια του άρθρου 3, προκειμένου να γίνει δεκτή η υποψηφιότητά του, να υποβάλει βεβαίωση που εκδίδουν οι αρμόδιες αρχές του κράτους μέλους καταγωγής από την οποία συνάγεται ότι δεν έχει εκπέσει του δικαιώματος του εκλέγεσθαι στο κράτος μέλος αυτό. Εφόσον χρειαστεί και ιδιαίτερα σε περίπτωση έλλειψης πληροφοριών σε κεντρικό επίπεδο, το κράτος μέλος καταγωγής μπορεί να περιοριστεί στο να βεβαιώσει ότι έκπτωση του είδους αυτού δεν είναι γνωστή στις εν λόγω αρχές. Είναι αυτονόητο ότι εναπόκειται στην αρμοδιότητα του κράτους μέλους να ορίσει τις αρμόδιες αρχές που αναφέρονται στην παράγραφο 2, ιδιαίτερα δε να προσδιορίσει τον ρόλο που ενδεχομένως μπορούν να διαδραματίσουν τα προξενεία του στο θέμα αυτό.

3. Εξάλλου, το κράτος μέλος κατοικίας μπορεί να ζητήσει από τον ενδιαφερόμενο να υποβάλει περιορισμένο αριθμό συμπληρωματικών αποδεικτικών στοιχείων προκειμένου είτε να διευκολύνεται η απόδειξη της ταυτότητάς του είτε να βεβαιώνεται ότι δεν ασκεί καθήκοντα ασυμβίβαστα που αναφέρονται στο άρθρο 6 παράγραφος 2. Το τελευταίο αυτό αποδεικτικό στοιχείο ενδιαφέρει ενδεχομένως τα κράτη μέλη που έχουν εκδώσει τις διατάξεις που αναφέρονται στο άρθρο 6 παράγραφος 2 και ίδιως αυτά στα οποία σύμφωνα με το ισχύον εσωτερικό δίκαιο, τα άτομα που ασκούν τέτοια καθήκοντα δεν μπορούν να υποβάλουν υποψηφιότητα.

**Άρθρο 10: Ένδικα μέσα**

1. Η προβλεπόμενη στην παράγραφο 1 πληροφόρηση των ενδιαφερομένων πολιτών είναι απαραίτητη ώστε οι πολίτες να είναι σε θέση να ασκήσουν ενδεχομένως προσφυγή σύμφωνα με όσα αναφέρονται στην παράγραφο 2. Δεδομένου ότι η παράγραφος 1 επιτρέπει στα κράτη μέλη να επιλέξουν τον τρόπο της πληροφόρησης αυτής, μπορεί να είναι είτε ατομική είτε στο πλαίσιο της δημοσίευσης των εκλογικών καταλόγων. Ο ενδιαφερόμενος πάντως πρέπει να είναι σε θέση να ενημερωθεί σχετικά εγκαίρως.

2. Κατ'εφαρμογήν της αρχής της ισότητας των όρων μεταξύ ημεδαπών κα αλλοδαπών, το άρθρο 2 προβλέπει ότι οι κατά την έννοια του άρθρου 3 εκλογείς και εκλόγιμοι μπορούν να ασκήσουν εφόσον παραστεί ανάγκη τις ίδιες αιτήσεις θεραπείας και προσφυγές με αυτές που μπορούν να ασκούν οι υπήκοοι του κράτους μέλους της κατοικίας τους.

## Άρθρο 11: Πληροφόρηση των εκλογέων

Δεδομένου ότι οι κατά την έννοια του άρθρου 3 εκλογείς και εκλόγιμοι οφείλουν να πληρούν τόσο τους ίδιους όρους που πληρούν οι ημεδαποί όσο και ορισμένους ειδικούς όρους, ιδίως όσον αφορά ορισμένα αποδεικτικά στοιχεία, το άρθρο 11 προβλέπει την έγκαιρη πληροφόρηση των εν λόγω προσώπων εκ μέρους των αρμοδίων αρχών του κράτους μέλους καταγωγής ώστε να μπορούν, ενδεχομένως, να ασκήσουν το δικαίωμα του εκλέγειν και εκλέγεσθαι στο κράτος μέλος της κατοικίας τους. Η διάταξη επιτρέπει στα κράτη μέλη να επιλέξουν την κατάλληλη μορφή της πληροφόρησης αυτής.

## Άρθρο 12: Παρεκκλίσεις

1. Τα ειδικά προβλήματα ενός κράτους μέλους, το οποίο, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 8 Β παράγραφος 2 δεύτερο εδάφιο της συνθήκης ΕΚ μπορούν να δικαιολογούν λύσεις κατά παρέκκλιση και ενδέχεται να προέρχονται κατά κύριο λόγο από μια ιδιαίτερα υψηλή αναλογία υπηκόων άλλων κρατών μελών. Σήμερα η αναλογία αυτή κυμαίνεται κατά μέσο όρο μεταξύ 0,3% και 6% περίπου του συνόλου των πολιτών της Ενωσης. Μόνο σε ένα κράτος μέλος η αναλογία των κοινοτικών κατοίκων που έχουν ηλικία ψήφου υπερβαίνει κατά πολύ την αναλογία που διαπιστώνεται στα άλλα κράτη μέλη και ανέρχεται σε 29% περίπου του συνόλου του εκλογικού σώματος.

Λαμβανομένης υπόψη της σημερινής κατάστασης η παράγραφος 1 ορίζει ως ανώτατο όριο το 20% προκειμένου ένα κράτος μέλος να μπορεί να θεσπίσει διατάξεις κατά παρέκκλιση, σύμφωνα με όσα προβλέπονται στα σημεία α, β και γ. Η αναλογία αυτή υπολογίζεται βάσει των στατιστικών στοιχείων για το σύνολο των πολιτών της Ενωσης που έχουν συμπληρώσει την ηλικία για την άσκηση του εκλογικού δικαιώματος και κατά την αναφερόμενη ημερομηνία κατοικούν στο εν λόγω κράτος μέλος.

Οι κατά παρέκκλιση διατάξεις πρέπει να περιορίζονται, σύμφωνα με την παράγραφο 1 σημεία α, β και γ, στο να απαιτείται από τους κατά την έννοια του άρθρου 3 εκλογείς και εκλόγιμους να προσκομίζουν αποδεικτικά στοιχεία για μια ελάχιστη περίοδο κατοικίας στο κράτος μέλος του τόπου ψηφοφορίας. Όσον αφορά την εκλογιμότητα, είναι εύλογο η εν λόγω περίοδος να μην υπερβαίνει το διπλάσιο της θητείας του δημοτικού και κοινοτικού σώματος των αντιπροσώπων. Όσον αφορά το ενεργητικό εκλογικό δικαίωμα, η ελαχίστη αυτή περίοδος κατοικίας μπορεί να είναι ταυτόσημη, κατ'ανώτατο όριο, με τη θητεία του δημοτικού και κοινοτικού σώματος των αντιπροσώπων. Εκτός αυτού, το οικείο κράτος μέλος μπορεί να λάβει, τηρώντας το κοινοτικό δίκαιο, τα κατάλληλα μέτρα όσον αφορά τη σύνθεση των καταλόγων των υποψηφίων, με στόχο να διευκολύνει την ένταξη των αλλοδαπών πολιτών της Ενωσης στην κοινωνία υποδοχής.

2. Εξάλλου, τα ειδικά προβλήματα που εμφανίζονται σε ένα κράτος μέλος και δικαιολογούν, σύμφωνα με το άρθρο 8 Β παράγραφος 1 της συνθήκης, λύσεις κατά παρέκκλιση είναι δυνατόν να προέρχονται από το γεγονός ότι σε ορισμένα κράτη μέλη οι υπήκοοι άλλων κρατών μελών έχουν ήδη δικαίωμα ψήφου όχι μόνο στις δημοτικές και κοινοτικές εκλογές αλλά και στο εθνικό Κοινοβούλιο.

Σε συγκεκριμένο κράτος μέλος οι πολίτες γειτονικού κράτους μέλους δεν έχουν το καθεστώς ξένων και από το 1948 έχουν το δικαίωμα του εκλέγειν και εκλέγεσθαι τόσο στο εθνικό κοινοβούλιο όσο και στις δημοτικές εκλογές και μάλιστα υπό τους ίδιους ακριβώς όρους όσον αφορά την ουσία και το περιεχόμενο με τους ημεδαπούς. Στο εν λόγω γειτονικό κράτος μέλος, από το 1935, κάθε πρόσωπο που γεννιέται στο άλλο κράτος μέλος δεν θεωρείται αλλοδαπός. Το σύνταγμα, μάλιστα, τροποποιήθηκε

με τέτοιο τρόπο ώστε ο νομοθέτης εξουσιοδοτείται να χορηγεί το δικαίωμα ψήφου στο εθνικό κοινοβούλιο σε κατοίκους μη υπηκόους. Βάσει των στοιχείων αυτών, στον εκλογικό νόμο του 1985 ορίζεται ότι οι πολίτες του άλλου κράτους μέλους και, με βάση την αρχή της αμοιβαιότητας, οι υπήκοοι όλων των άλλων κρατών μελών έχουν δικαίωμα ψήφου στο εθνικό κοινοβούλιο.

Ως εκ τούτου, οι υπήκοοι των δύο αυτών κρατών μελών που κατοικούν σε ένα από τα δύο κράτη μέλη είναι συνήθως εγγεγραμμένοι στους καταλόγους των εκλογέων στο εθνικό κοινοβούλιο που καταρτίζονται στα δύο αυτά κράτη μέλη. Οι κατάλογοι των εκλογέων στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο καταρτίζονται αυτεπάγγελτα βάσει των εθνικών καταλόγων των δύο κρατών.

Υπό τις προϋποθέσεις αυτές δικαιολογείται οι υπήκοοι των δύο αυτών κρατών μελών που κατοικούν σε ένα από τα δύο κράτη μέλη να μην υπόκεινται στις ειδικές διατυπώσεις που προβλέπονται στα άρθρα 5 έως 11 της παρούσας οδηγίας.

3. Η κατά παρέκκλιση ρήτρα του άρθρου 8 Β παράγραφος 1 της συνθήκης ΕΚ αφορά μόνο τις λεπτομέρειες βάσει των οποίων μπορούν να ασκούνται τα εγγυημένα δικαιώματα κατά τις ευρωπαϊκές εκλογές και όχι την ίδια την εγγύηση. Ως εκ τούτου, οποιαδήποτε παρέκκλιση υπόκειται σε επανεξέταση. Για το σκοπό αυτό, το άρθρο 12 παράγραφος 3 θεσπίζει καθεστώς υποβολής περιοδικών εκθέσεων.

Για να είναι σε θέση η Επιτροπή, υπό την ιδιότητά της ως θεματοφύλακα της συνθήκης, να ελέγχει κατά πόσον οι όροι που θεσπίζονται με την παράγραφο 1 και 2 τηρούνται πάντοτε, είναι απαραίτητο τα κράτη μέλη που λαμβάνουν κατά παρέκκλιση διατάξεις να της παρέχουν όλα τα αναγκαία δικαιολογητικά στοιχεία. Τα κράτη μέλη που κάνουν χρήση της παρέκκλισης που αναφέρεται στην παράγραφο 1 πρέπει να υποβάλλουν, ιδιαίτερα, στην Επιτροπή αξιόπιστα στατιστικά στοιχεία.

**Άρθρο 13: Κεκτημένα δικαιώματα**

Δεδομένου ότι σε ορισμένα κράτη μέλη, όλοι οι πολίτες της Ενωσης ή οι υπήκοοι ορισμένων κρατών μελών έχουν ήδη το δικαίωμα ψήφου στις δημοτικές και κοινοτικές εκλογές και, κατά συνέπεια, μπορούν να εγγραφούν, πριν από την έναρξη της ισχύος της παρούσας οδηγίας, στους εκλογικούς καταλόγους, ενδείκνυται να αναγνωριστούν τα κεκτημένα αυτά δικαιώματα και κατά συνέπεια να προβλεφθεί ότι οι εγγραφές αυτές δεν θίγονται από την παρούσα οδηγία. Κατά τις πρώτες δημοτικές και κοινοτικές εκλογές στις οποίες θα εφαρμοστεί η παρούσα οδηγία οι ενδιαφερόμενοι πολίτες δεν οφείλουν να υποβάλουν την αίτηση που αναφέρεται στο άρθρο 7, ούτε να προσκομίσουν τα ειδικά αποδεικτικά στοιχεία που απαιτούνται από τις διατάξεις του άρθρου 8. Δυνάμει του άρθρου 8 παράγραφος 3, η κατάσταση αυτή μπορεί να παραμείνει αμετάβλητη και πέραν των πρώτων δημοτικών και κοινοτικών εκλογών, εφόσον η ισχύουσα σήμερα εθνική νομοθεσία το επιτρέπει.

**Πρόταση**
**ΟΔΗΓΙΑΣ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ**

**περί λεπτομερών κανόνων άσκησης του δικαιώματος του εκλέγειν και του εκλέγεσθαι κατά τις δημοτικές και κοινοτικές εκλογές από τους πολίτες της Ένωσης που κατοικούν σε κράτος μέλος του οποίου δεν είναι υπήκοοι**

---

ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ,

Εχοντας υπόψη:

τη συνθήκη περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, και ιδίως το άρθρο της 8 Β παράγραφος 1,

την πρόταση της Επιτροπής,

τη γνώμη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου,

τη γνώμη της επιτροπής των περιφερειών,

Εκτιμώντας:

ότι η Ευρωπαϊκή Ενωση αποτελεί ένα νέο στάδιο στην πορεία προς μιά ολοένα στενότερη ένωση μεταξύ των λαών της Ευρώπης· ότι Ενωση έχει, ιδίως, ως αποστολή την οργάνωση κατά τρόπο συνεπή και αλληλέγυο των σχέσεων μεταξύ των λαών των κρατών μελών και ότι, μεταξύ των θεμελιωδών στόχων της, συγκαταλέγεται και η ενίσχυση της προστασίας των δικαιωμάτων και των συμφερόντων των υπηκόων των κρατών μελών της με τη θέσπιση της ιθαγένειας της Ενωσης,

ότι προς το σκοπό αυτό, με τις διατάξεις του τίτλου II της συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ενωση, θεσπίζεται η ιθαγένεια της Ενωσης προς όφελος όλων των υπηκόων των κρατών μελών και απονέμεται σ'αυτούς, ένα σύνολο δικαιωμάτων,

ότι το δικαίωμα του εκλέγειν και εκλέγεσθαι κατά τις δημοτικές και κοινοτικές εκλογές στο κράτος μέλος της κατοικίας, το οποίο προβλέπεται από το άρθρο 8 Β παράγραφος 1 της συνθήκης, συνιστά εφαρμογή της αρχής της απαγόρευσης των διακρίσεων μεταξύ ημεδαπών και αλλοδαπών και συμπλήρωμα του δικαιώματος της ελεύθερης κυκλοφορίας και διαμονής που θεσπίζεται από το άρθρο 8 Α της συνθήκης,

ότι η εφαρμογή του άρθρου 8 Β παράγραφος 1 της συνθήκης δεν προϋποθέτει πλήρη εναρμόνιση των εκλογικών συστημάτων των κρατών μελών· ότι αποβλέπει κυρίως στην κατάργηση της προϋπόθεσης της ιθαγένειας η οποία απαιτείται σήμερα στα περισσότερα κράτη μέλη για την άσκηση του δικαιώματος του εκλέγειν και εκλέγεσθαι και ότι, επιπλέον, για να ληφθεί υπόψη η αρχή της αναλογικότητας βάσει του άρθρου 3 στοιχείο β) τρίτο εδάφιο της συνθήκης, το περιεχόμενο της σχετικής κοινοτικής νομοθεσίας δεν πρέπει να βαίνει πέραν του αναγκαίου μέτρου για την επίτευξη του στόχου του άρθρου 8 Β παράγραφος 1 της συνθήκης,

ότι το αντικείμενο του άρθρου 8 Β παράγραφος 1 της συνθήκης είναι όλοι οι πολίτες της Ένωσης, ανεξάρτητα αν είναι ή όχι υπήκοοι του κράτους μέλους κατοικίας, να μπορούν να ασκούν το δικαίωμα του εκλέγειν και εκλέγεσθαι κατά τις δημοτικές και κοινοτικές εκλογές υπό τις ίδιες προϋποθέσεις· ότι, κατά συνέπεια, είναι αναγκαίο οι προϋποθέσεις, και ιδίως όσες συνδέονται με τη διάρκεια και την απόδειξη της κατοικίας που ισχύουν για τους αλλοδαπούς, να ταυτίζονται με εκείνες που εφαρμόζονται, κατά περίπτωση, για τους ημεδαπούς του οικείου κράτους μέλους· ότι οι αλλοδαποί πολίτες δεν πρέπει να υπόκεινται σε ειδικές προϋποθέσεις εκτός αν, κατ'εξαίρεση, η διαφορετική μεταχείριση μεταξύ ημεδαπών και αλλοδαπών δικαιολογείται από συγκεκριμένες περιστάσεις οι οποίες διαφοροποιούν τους δεύτερους έναντι των πρώτων,

ότι το άρθρο 8 Β παράγραφος 1 της συνθήκης αναγνωρίζει το δικαίωμα του εκλέγειν και εκλέγεσθαι κατά τις δημοτικές και κοινοτικές εκλογές στο κράτος μέλος κατοικίας χωρίς, ωστόσο, να υποκαθιστά το δικαίωμα του εκλέγειν και εκλέγεσθαι στο κράτος μέλος του οποίου ο Ευρωπαίος πολίτης είναι υπήκοος· ότι έχει σημασία να γίνεται σεβαστή η ελευθερία των πολιτών να συμμετέχουν ή όχι στις δημοτικές και κοινοτικές εκλογές στο κράτος μέλος της κατοικίας και ότι είναι, ως εκ τούτου, σκόπιμο οι πολίτες αυτοί να εκδηλώνουν την βούλησή τους να ασκούν το εκλογικό τους δικαίωμα,

ότι η τοπική διοίκηση των κρατών μελών αντικατοπτρίζει διαφορετικές πολιτικές και νομικές παραδόσεις και χαρακτηρίζεται από μεγάλη ποικιλία διαρθρώσεων· ότι η αντίληψη περί δημοτικών και κοινοτικών εκλογών δεν είναι όμοια σε όλα τα κράτη μέλη· ότι, επομένως, πρέπει να προσδιοριστεί το αντικείμενο της οδηγίας και να δοθεί ορισμός του όρου "δημοτικές και κοινοτικές εκλογές",

ότι οι εκλογές αυτές περιλαμβάνουν τις εκλογές με καθολική και άμεση ψηφοφορία των κύριων οργάνων τοπικής αυτοδιοίκησης και των υποδιαιρέσεών τους· ότι πρόκειται για την εκλογή με άμεση και καθολική ψηφοφορία τόσο των μελών του σώματος των δημοτικών και κοινοτικών αντιπροσώπων, όσο και των μελών των δημοτικών και κοινοτικών εκτελεστικών οργάνων· ότι, αντίθετα, στις εκλογές αυτές δεν περιλαμβάνονται η εκλογή που πραγματοποιείται στους κόλπους των δημοτικών και κοινοτικών οργάνων και την άμεση ή έμμεση εκλογή των μελών μιάς κοινοβουλευτικής συνέλευσης από τους εκλεγέντες στις δημοτικές ή κοινοτικές εκλογές,

ότι η μη εκλογιμότητα μπορεί να προκύψει από ατομική απόφαση που έχουν λάβει οι αρχές είτε του κράτους μέλους κατοικίας είτε του κράτους μέλους καταγωγής· ότι, ενόψει της πολιτικής σημασίας του αξιώματος του δημοτικού ή κοινοτικού συμβούλου, είναι σκόπιμο τα κράτη μέλη να μπορούν να λαμβάνουν τα αναγκαία μέτρα προκειμένου να διασφαλίζεται ότι ένα πρόσωπο, το οποίο έχει στερηθεί τα πολιτικά του δικαιώματα στο κράτος μέλος καταγωγής του, δεν αποκαθίσταται σ'αυτά του τα δικαιώματα εκ μόνου του γεγονότος ότι κατοικεί σε άλλο κράτος μέλος· ότι αυτό το πρόβλημα, που αφορά ειδικά τους αλλοδαπούς υποψήφιους, δικαιολογεί τη θέσπιση διάταξης σύμφωνα με την οποία, τα κράτη μέλη που το κρίνουν απαραίτητο, μπορούν να υπαγάγουν τους υποψηφίους αυτούς όχι μόνον στη ρύθμιση περί μη εκλογιμότητας του κράτους μέλους κατοικίας αλλά και στη σχετική νομοθεσία του κράτους μέλους καταγωγής· ότι, λαμβανομένης υπόψη της αρχής της αναλογικότητας, το εκλογικό δικαίωμα, από άποψη ανικανότητας ως προς το εκλέγειν και εκλέγεσθαι αρκεί να υπαχθεί μόνον στη ρύθμιση του κράτους μέλους κατοικίας,

ότι καθόσον η ιδιότητα του προέδρου και των μελών του δημοτικού και κοινοτικού συμβουλίου των οργάνων της τοπικής αυτοδιοίκησης συνεπάγεται συμμετοχή στην άσκηση της δημοσίας εξουσίας και διαφύλαξη των γενικών συμφερόντων, τα κράτη μέλη πρέπει να μπορούν να επιφυλάσσουν αυτά τα αξιώματα στους υπηκόους τους,

ότι όταν οι νομοθεσίες των κρατών μελών προβλέπουν ότι δεν συμβιβάζεται η ιδιότητα του δημοτικού ή κοινοτικού συμβούλου με άλλα καθήκοντα, τα κράτη μέλη πρέπει να είναι σε θέση να επεκτείνουν αυτό το ασυμβίβαστο σε ανάλογες δραστηριότητες που ασκούνται σε άλλα κράτη μέλη,

ότι κάθε παρέκκλιση από τους γενικούς κανόνες της παρούσας οδηγίας πρέπει να δικαιολογείται, σύμφωνα με το άρθρο 8 Β παράγραφος 1 της συνθήκης, από ειδικά προβλήματα που αντιμετωπίζει ένα κράτος μέλος, και ότι κάθε διάταξη παρέκκλισης πρέπει, εκ φύσεως, να υπόκειται σε επανεξέταση,

ότι τέτοια ειδικά προβλήματα μπορούν να τεθούν, ιδίως, σε κράτος μέλος όπου η αναλογία των πολιτών της Ενωσης που κατοικούν σ'αυτό χωρίς να έχουν την ιθαγένειά του και έχουν τη νόμιμη ηλικία για να ψηφίσουν, υπερβαίνει αισθητά τον μέσο όρο· ότι δικαιολογούνται διατάξεις παρέκκλισης που βασίζονται στο κριτήριο της διάρκειας της κατοικίας εφόσον οι πολίτες αυτοί αντιπροσωπεύουν το 20% το σύνολο του εκλογικού σώματος,

ότι στόχος της ιθαγένειας της Ενωσης είναι η καλύτερη ένταξη των πολιτών της Ενωσης στη χώρα υποδοχής και ότι, στο πλαίσιο αυτό, η αποφυγή της πόλωσης μεταξύ καταλόγων υποψηφίων ημεδαπών και αλλοδαπών συνάδει με τις προθέσεις των συντακτών της συνθήκης,

ότι αυτός ο κίνδυνος πόλωσης αφορά ιδίως κράτος μέλος στο οποίο η αναλογία των αλλοδαπών πολιτών της Ενωσης οι οποίοι έχουν νόμιμη ηλικία για να ψηφίσουν υπερβαίνει το 20% του συνόλου των πολιτών της Ενωσης που έχουν ηλικία ψήφου και κατοικούν σε αυτό και ότι, ως εκ τούτου, είναι σκόπιμο το εν λόγω κράτος μέλος να μπορεί να θεσπίζει ειδικές διατάξεις τηρουμένου του άρθρου 8 Β της συνθήκης όσον αφορά τη σύνθεση των καταλόγων των υποψηφίων,

ότι πρέπει να ληφθεί υπόψη το γεγονός ότι, σε ορισμένα κράτη μέλη, οι υπήκοοι άλλων κρατών μελών που κατοικούν σε αυτά έχουν το δικαίωμα του εκλέγειν στις εκλογές για το εθνικό κοινοβούλιο και ότι, κατά συνέπεια, μπορούν να απλοποιηθούν οι προβλεπόμενες στην παρούσα οδηγία διατυπώσεις,

ότι ορισμένα κράτη μέλη χορηγούν ήδη το δικαίωμα του εκλέγειν και εκλέγεσθαι κατά τις δημοτικές και κοινοτικές εκλογές σε όλους τους πολίτες της Ενωσης ή στους υπηκόους ορισμένων κρατών μελών· ότι πρέπει λοιπόν να τηρούνται αυτά τα κεκτημένα δικαιώματα απαλλάσσοντας τους πολίτες αυτούς από ορισμένες προβλεπόμενες στην παρούσα οδηγία διατυπώσεις,

**ΕΞΕΔΩΣΕ ΤΗΝ ΠΑΡΟΥΣΑ ΟΔΗΓΙΑ:**

## Πρώτο κεφάλαιο: Γενικά

### Άρθρο 1

(1) Η παρούσα οδηγία θεσπίζει λεπτομερείς κανόνες σύμφωνα με τους οποίους οι πολίτες της Ένωσης που κατοικούν σε κράτος μέλος του οποίου δεν είναι υπήκοοι μπορούν να ασκούν σε αυτό το δικαίωμα του εκλέγειν και του εκλέγεσθαι κατά τις δημοτικές και κοινοτικές εκλογές.

(2) Οι διατάξεις της παρούσας οδηγίας δεν επηρεάζουν τις διατάξεις κάθε κράτους μέλους σχετικά με το δικαίωμα του εκλέγειν και του εκλέγεσθαι είτε των δικών του υπηκόων οι οποίοι κατοικούν εκτός του εδάφους του είτε των υπηκόων τρίτων χωρών που κατοικούν στο εν λόγω κράτος μέλος.

### Άρθρο 2

Για τους σκοπούς της παρούσας οδηγίας νοούνται ως:

(1) "κύριος οργανισμός τοπικής αυτοδιοίκησης", οι διοικητικοί φορείς δήμος ή κοινότητα που αναφέρονται στο παράρτημα και οι οποίοι, σύμφωνα με τη νομοθεσία κάθε κράτους μέλους, έχουν όργανα που εκλέγονται με άμεση και καθολική ψηφοφορία και είναι αρμόδια να διοικούν με δική τους ευθύνη, στο πρώτο επίπεδο της πολιτικής και διοικητικής οργάνωσης, ορισμένες τοπικού χαρακτήρα υποθέσεις,

(2) "δημοτικές και κοινοτικές εκλογές", οι εκλογές με καθολική και άμεση ψηφοφορία για την ανάδειξη των μελών του σώματος των αντιπροσώπων και, κατά περίπτωση, ανάλογα με τη νομοθεσία κάθε κράτους μέλους, του προέδρου και των μελών του εκτελεστικού οργάνου ενός κύριου οργανισμού τοπικής αυτοδιοίκησης,

(3) "κράτος μέλος κατοικίας", το κράτος μέλος στο οποίο κατοικεί ο πολίτης της Ένωσης χωρίς να έχει την ιθαγένειά του,

(4) "κράτος μέλος καταγωγής", το κράτος μέλος του οποίου ο πολίτης της Ένωσης είναι υπήκοος,

(5) "εκλογικός κατάλογος", ο επίσημος κατάλογος όλων των εκλογέων που έχουν το δικαίωμα του εκλέγειν σε δεδομένο κύριο οργανισμό τοπικής αυτοδιοίκησης ή σε μία από τις υποδιαιρέσεις του, ο οποίος καταρτίζεται και ενημερώνεται από την αρμόδια αρχή σύμφωνα με τον εκλογικό νόμο του κράτους μέλους κατοικίας, ή το δημοτολόγιο εφόσον σ'αυτό γίνεται μνεία της ιδιότητας του εκλογέα,

(6) "ημέρα αναφοράς", η ημέρα ή οι ημέρες κατά τις οποίες οι πολίτες της Ένωσης υποχρεούνται να πληρούν, σύμφωνα με το δίκαιο του κράτους μέλους κατοικίας, τις προϋποθέσεις που απαιτούνται για την άσκηση του δικαιώματος του εκλέγειν ή του εκλέγεσθαι,

(7) "υπεύθυνη δήλωση", η πράξη που προέρχεται από τον ενδιαφερόμενο και το ανακριβές περιεχόμενο της οποίας συνεπάγεται κυρώσεις σύμφωνα με τον εφαρμοστέο εθνικό νόμο.

**Άρθρο 3**

Κάθε πρόσωπο το οποίο, κατά την ημέρα αναφοράς,

α) είναι πολίτης της Ένωσης κατά την έννοια του άρθρου 8 παράγραφος 1 δεύτερο εδάφιο της συνθήκης, και

β) χωρίς να έχει την ιθαγένεια του κράτους μέλους κατοικίας, συγκεντρώνει, κατά τα λοιπά, τις προϋποθέσεις από τις οποίες η νομοθεσία του εν λόγω κράτους εξαρτά το δικαίωμα του εκλέγειν και του εκλέγεσθαι των υπηκόων του,

έχει δικαίωμα του εκλέγειν και του εκλέγεσθαι στις δημοτικές και κοινοτικές εκλογές στο κράτος μέλος κατοικίας, σύμφωνα με τις διατάξεις της παρούσας οδηγίας.

**Άρθρο 4**

(1) Αν, για να είναι εκλογείς ή εκλόγιμοι, οι υπήκοοι του κράτους μέλους κατοικίας πρέπει να κατοικούν από ορισμένο ελάχιστο χρονικό διάστημα στο εθνικό έδαφος, οι εκλογείς ή εκλόγιμοι βάσει του άρθρου 3 τεκμαίρεται ότι πληρούν αυτή την προϋπόθεση εφόσον έχουν κατοικήσει κατά το ίδιο χρονικό διάστημα σε άλλα κράτη μέλη.

(2) Όταν, σύμφωνα με τη νομοθεσία του κράτους μέλους κατοικίας, οι υπήκοοί του μπορούν να ασκούν το δικαίωμα του εκλέγειν και του εκλέγεσθαι μόνον ως προς τον κύριο οργανισμό τοπικής αυτοδιοίκησης στο έδαφος του οποίου έχουν την κύρια κατοικία τους, η προϋπόθεση αυτή ισχύει και για τους εκλογείς ή εκλόγιμους βάσει του άρθρου 3. Η κύρια κατοικία τους καθορίζεται λαμβανομένων υπόψη των κατοικιών τους σε άλλα κράτη μέλη.

(3) Η παράγραφος 1 δεν επηρεάζει τις διατάξεις κάθε κράτους μέλους οι οποίες εξαρτούν την άσκηση του δικαιώματος του εκλέγειν και του εκλέγεσθαι κάθε εκλογέα ή εκλόγιμου ως προς δεδομένο κύριο οργανισμό τοπικής αυτοδιοίκησης υπό την προϋπόθεση να έχει κατοικήσει επί ελάχιστο χρονικό διάστημα στο έδαφος του εν λόγω οργανισμού.

**Άρθρο 5**

(1) Τα κράτη μέλη κατοικίας μπορούν να ορίζουν ότι οι πολίτες της Ένωσης, οι οποίοι βάσει ατομικής αποφάσεως αστικού ή ποινικού δικαίου, έχουν εκπέσει του δικαιώματος του εκλέγεσθαι δυνάμει του δικαίου του κράτους μέλους καταγωγής, αποκλείονται από την άσκηση του εν λόγω δικαιώματος κατά τις δημοτικές και κοινοτικές εκλογές.

(2) Η υποβληθείσα στο κράτος μέλος κατοικίας υποψηφιότητα κάθε πολίτη της Ένωσης στις δημοτικές και κοινοτικές εκλογές κηρύσσεται απαράδεκτη εφόσον ο εν λόγω πολίτης δεν είναι σε θέση να προσκομίσει τη βεβαίωση του άρθρου 9 παράγραφος 2.

(3) Τα κράτη μέλη μπορούν να ορίζουν ότι μόνον οι δικοί τους υπήκοοι είναι εκλόγιμοι για το αξίωμα του προεδρεύοντος ή του μέλους του εκτελεστικού οργάνου κύριου οργανισμού τοπικής αυτοδιοίκησης.

**Άρθρο 6**

(1) Οι εκλόγιμοι βάσει του άρθρου 3 υπόκεινται στις προϋποθέσεις περί ασυμβιβάστου που ισχύουν, σύμφωνα με τη νομοθεσία του κράτους μέλους κατοικίας, για τους υπηκόους του εν λόγω κράτους μέλους.

(2) Τα κράτη μέλη μπορούν να ορίζουν ότι η ιδιότητα του εκλεγέντος στις δημοτικές και κοινοτικές εκλογές στο κράτος μέλος κατοικίας είναι επίσης ασυμβίβαστη με την κατοχή ιδιότητας σε άλλα κράτη μέλη η οποία είναι ανάλογη με ιδιότητα που συνεπάγεται το ασυμβίβαστο στο κράτος μέλος κατοικίας.

**Κεφάλαιο II : Περί της ασκήσεως του δικαιώματος του εκλέγειν και του εκλέγεσθαι**

**Άρθρο 7**

(1) Ο εκλογέας βάσει του άρθρου 3 ασκεί το εκλογικό του δικαίωμα στις δημοτικές και κοινοτικές εκλογές του κράτους μέλους κατοικίας εφόσον εκδηλώσει σχετική βούληση.

(2) Αν η άσκηση του εκλογικού δικαιώματος είναι υποχρεωτική στο κράτος μέλος κατοικίας, η υποχρέωση αυτή ισχύει για τους εκλογείς βάσει του άρθρου 3 οι οποίοι είναι εγγεγραμμένοι στους εκλογικούς καταλόγους.

**Άρθρο 8**

(1) Τα κράτη μέλη λαμβάνουν τα αναγκαία μέτρα ώστε ο εκλογέας βάσει του άρθρου 3, ο οποίος έχει υποβάλλει σχετική αίτηση, να εγγραφεί στους εκλογικούς καταλόγους εγκαίρως πριν από την ψηφοφορία.

(2) Για να εγγραφεί στους εκλογικούς καταλόγους, ο εκλογέας βάσει του άρθρου 3 πρέπει να προσκομίσει τα ίδια δικαιολογητικά με τον ημεδαπό εκλογέα. Πρέπει, εξάλλου να προσκομίσει υπεύθυνη δήλωση, προσδιορίζουσα την ιθαγένειά του και την διεύθυνσή του στο κράτος μέλος κατοικίας.

Το κράτος μέλος της κατοικίας μπορεί επίσης να απαιτήσει από τον εκλογέα βάσει του άρθρου 3 να προσκομίσει δελτίο ταυτότητας εν ισχύει.

(3) Ο εκλογέας βάσει του άρθρου 3 που περιλαμβάνεται στους εκλογικούς καταλόγους στο κράτος μέλος κατοικίας παραμένει εγγεγραμμένος, υπό τις ίδιες προϋποθέσεις με τον ημεδαπό εκλογέα, μέχρις ότου διαγραφεί κατόπιν αιτήσεώς του ή αυτεπαγγέλτως επειδή έχουν εκλείψει οι απαιτούμενες για την άσκηση του εκλογικού δικαιώματος προϋποθέσεις. Σε περίπτωση που μετοικήσει σε άλλο κύριο οργανισμό τοπικής αυτοδιοίκησης του ίδιου κράτους μέλους, ο εκλογέας αυτός εγγράφεται στους εκλογικούς καταλόγους του εν λόγω οργανισμού υπό τις ίδιες προϋποθέσεις με έναν ημεδαπό εκλογέα.

**Άρθρο 9**

(1) Κατά την υποβολή της δήλωσης υποψηφιότητας, κάθε εκλόγιμος βάσει του άρθρου 3 πρέπει να προσκομίσει τα ίδια δικαιολογητικά με τον ημεδαπό υποψήφιο. Πρέπει, εξάλλου, να υποβάλει υπεύθυνη δήλωση προσδιορίζουσα την ιθαγένεια και τη διεύθυνσή του στο κράτος μέλος κατοικίας.

(2) Το κράτος μέλος της κατοικίας μπορεί επίσης να απαιτήσει από τον εκλόγιμο βάσει του άρθρου 3

- να προσκομίσει, κατά την υποβολή της υποψηφιότητάς του, βεβαίωση των αρμόδιων διοικητικών αρχών του κράτους μέλους καταγωγής πιστοποιούσα ότι δεν έχει εκπέσει του δικαιώματος του εκλέγεσθαι στο εν λόγω κράτος μέλος ή ότι αρχές αυτές δεν γνωρίζουν την ύπαρξη τέτοιας έκπτωσης,

- να προσκομίσει δελτίο ταυτότητας εν ισχύει·

- να βεβαιώσει με την υπεύθυνη δήλωσή του που αναφέρεται στην παράγραφο 1 ότι δεν έχει άλλη ιδιότητα καλυπτόμενη από το ασυμβίβαστο βάσει του άρθρου 6 παράγραφος 2,

- να δηλώσει την τελευταία του διεύθυνση στο κράτος μέλος καταγωγής.

**Άρθρο 10**

(1) Το κράτος μέλος κατοικίας ενημερώνει τον ενδιαφερόμενο για τη συνέχεια που επιφυλάσσει στην αίτηση εγγραφής του στους εκλογικούς καταλόγους ή για την απόφαση σχετικά με το παραδεκτό της υποψηφιότητάς του.

(2) Σε περίπτωση άρνησης εγγραφής στους εκλογικούς καταλόγους ή απόρριψης της υποψηφιότητάς του, ο ενδιαφερόμενος μπορεί να ασκήσει τα ένδικα μέσα που επιφυλάσσει σε αντίστοιχες περιπτώσεις η νομοθεσία του κράτους μέλους κατοικίας για τους εκλογείς και εκλόγιμους ημεδαπούς του.

**Άρθρο 11**

Το κράτος μέλος κατοικίας ενημερώνει εγκαίρως και με την προσήκουσα μορφή τους εκλογείς και εκλόγιμους βάσει του άρθρου 3 σχετικά με τις προϋποθέσεις και τις λεπτομέρειες άσκησης του δικαιώματος του εκλέγειν και του εκλέγεσθαι στο εν λόγω κράτος.

**Κεφάλαιο III: Παρεκκλίσεις και μεταβατικές διατάξεις**

**Άρθρο 12**

(1) Εάν, κατά την 1η Ιανουαρίου 1996, το ποσοστό των πολιτών της Ένωσης που κατοικούν σε κράτος μέλος χωρίς να έχουν την ιθαγένειά του και έχουν την νόμιμη ηλικία για να ψηφίσουν υπερβαίνει το 20% του συνόλου των πολιτών της Ένωσης που έχουν τη νόμιμη ηλικία για να ψηφίσουν και κατοικούν σ'αυτό, το εν λόγω κράτος μέλος μπορεί, κατά παρέκκλιση των διατάξεων της παρούσας οδηγίας,

α) να επιφυλάσσει το δικαίωμα του εκλέγειν μόνο στους εκλογείς βάσει του άρθρου 3 που κατοικούν στο εν λόγω κράτος μέλος κατά τη διάρκεια ελαχίστης χρονικής περιόδου μη υπερβαίνουσας μια περίοδο θητείας των μελών του δημοτικού ή κοινοτικού συμβουλίου,
και

β) να επιφυλάσσει το δικαίωμα του εκλέγεσθαι μόνο στους εκλόγιμους βάσει του άρθρου 3 που κατοικούν στο εν λόγω κράτος μέλος κατά τη διάρκεια ελαχίστης χρονικής περιόδου μη υπερβαίνουσας δυο περιόδους θητείας των μελών του δημοτικού ή κοινοτικού συμβουλίου,
και

γ) να λαμβάνει τα κατάλληλα μέτρα για την κατάρτιση των συνδυασμών των υποψηφίων που έχουν κυρίως στόχο να διευκολύνουν την ένταξη των αλλοδαπών πολιτών της Ένωσης.

(2) Αν, κατά την 1η Ιανουαρίου 1996, η νομοθεσία κράτους μέλους ορίζει ότι οι υπήκοοι κράτους μέλους που κατοικούν σε άλλο κράτος μέλος έχουν το δικαίωμα του εκλέγειν για το εθνικό κοινοβούλιο αυτού του κράτους και μπορούν να είναι εγγεγραμμένοι, προς το σκοπό αυτό, στους εκλογικούς καταλόγους υπό τις ίδιες προϋποθέσεις με τους ημεδαπούς εκλογείς, το πρώτο κράτος μέλος μπορεί, κατά παρέκκλιση των διατάξεων της παρούσας οδηγίας, να μην εφαρμόζει στους υπηκόους αυτούς τα άρθρα 5 έως 11.

(3) Στις 31 Δεκεμβρίου 1998 και ακολούθως ανά εξαετία, η Επιτροπή υποβάλλει στο Συμβούλιο και στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο έκθεση με την οποία διαπιστώνεται εάν εξακολουθούν ή όχι να ισχύουν οι λόγοι που δικαιολογούν τη χορήγηση, στα ενδιαφερόμενα κράτη μέλη, παρέκκλισης σύμφωνα με το άρθρο 8 Β παράγραφος 1 της συνθήκης, και προτείνει, κατά περίπτωση, τις κατάλληλες προσαρμογές.

Τα κράτη μέλη που θεσπίζουν διατάξεις παρέκκλισης σύμφωνα με τις παραγράφους 1 και 2 προσκομίζουν στην Επιτροπή όλα τα απαραίτητα δικαιολογητικά.

**Άρθρο 13**

Οι πολίτες της Ένωσης οι οποίοι, την 1η Ιανουαρίου 1996, έχουν ήδη δικαίωμα ψήφου στις δημοτικές και κοινοτικές εκλογές στο κράτος μέλος κατοικίας και είναι εγγεγραμμένοι στους εκλογικούς καταλόγους αυτού, δεν υπόκεινται στις διατυπώσεις που αναφέρονται στο άρθρο 8 κατά τις πρώτες δημοτικές και κοινοτικές εκλογές κατά τις οποίες εφαρμόζεται η παρούσα οδηγία σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 14.

**Κεφάλαιο VI: Τελικές διατάξεις**

**Άρθρο 14**

Τα κράτη μέλη θεσπίζουν τις αναγκαίες νομοθετικές, κανονιστικές και διοικητικές διατάξεις για να συμμορφωθούν προς την παρούσα οδηγία πριν την 1η Ιανουαρίου 1996. Ενημερώνουν αμέσως την Επιτροπή σχετικά.

Όταν τα κράτη μέλη θεσπίζουν τις εν λόγω διατάξεις, αυτές περιέχουν παραπομπή στην παρούσα οδηγία ή συνοδεύονται από παρόμοια παραπομπή κατά την επίσημη δημοσίευσή τους. Ο τρόπος της παραπομπής αποφασίζεται από τα κράτη μέλη.

**Άρθρο 15**

Η παρούσα οδηγία αρχίζει να ισχύει την εικοστή ημέρα από τη δημοσίευσή της στην Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων.

**Άρθρο 16**

Η παρούσα οδηγία απευθύνεται στα κράτη μέλη.

Βρυξέλλες,

Για το Συμβούλιο
Ο Πρόεδρος

**ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ**

Για τους σκοπούς του άρθρου 2 παράγραφος 1, της παρούσας οδηγίας νοούνται ως κύριοι οργανισμοί τοπικής αυτοδιοίκησης:

. **για τη Δανία:**
- *amstkommune, Kobenhavns kommune, Frederiksbergs kommune,*
- *primærkommune,*

. **για το Βέλγιο:**
- *commune/gemeente/Gemeinde,*

. **για τη Γερμανία:**
- *kreisfreie Stadt bzw. Stadtkreis, Kreis,*
- *Gemeinde, Bezirk in der Freien und Hansestadt Hamburg und im Land Berlin,*
- *Stadt-, Gemeinde- oder Ortsbezirke bzw. Ortschaften,*

. **για την Ελλάδα:**
- κοινότης
- δήμος

. **για την Ισπανία:**
- *municipio*

. **για τη Γαλλία:**
- *commune,*
- *arrondissement dans les villes déterminées par la législature interne, section de commune,*

. **για την Ιρλανδία:**
- *county, county borough,*
- *urban district, non-county borough, town,*

. **για την Ιταλία:**
- *comune,*
- *circoscrizione,*

. **για το Λουξεμβούργο:**
- *commune,*

. **για τις Κάτω Χώρες:**
- *gemeente,*
- *deelgemeente,*

. **για την Πορτογαλία:**
- *município,*
- *freguesia,*

. **για το Ηνωμένο Βασίλειο:**
- *counties στην Αγγλία και Ουαλλία, regions στη Σκωτία,*
- *districts, metropolitan districts, London boroughs, Isles authorities,*
- *parishes στην Αγγλία, communities στη Σκωτία και στην Ουαλλία.*

* * * * *

ISSN 0254-1483

COM(94) 38 τελικό

# ΕΓΓΡΑΦΑ

**GR** **01 06**

Αριθ. καταλόγου : CB-CO-94-045-GR-C

ISBN 92-77-65316-7

Υπηρεσία Επισήμων Εκδόσεων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων
L-2985 Luxembourg